PAZIN • BERAM • OPRTALJ • GROŽNJAN
ZAVRŠJE • BUZET • ISTARSKE TOPLICE

MOTOVUN

BIBLIOTEKA TURISTIČKIH VODIČA

22650

hotel marina

Hotel »MARINA« je vodeći hotel Mošćeničke Drage, 28 km. od Rijeke, 14 km od Opatije na cesti Rijeka-Pula. Leži na samoj obali, u centru Mošćeničke Drage, okružen najljepšim vlastitim parkom. Kupalište udaljeno svega 30 m od hotela je ujedno i najljepša plaža u ovom dijelu obale Kvarnera, dugačka više od 1 km.

Hotel »Marina« raspolaže najmodernijim komforom: — 8 apartmana; — 112 dvokrevetnih soba sa kupaonicom i balkonima od kojih većina ima pogled na more. Samo mali dio gleda na prekrasne šumovite obronke planine Učke; — 72 jednokrevetne sobe sa kupaonicom i pogledom na unutarnji vrt hotela sa terasom i kavanom. Hotel ima centralno grijanje i društvene prostorije: — velika dvorana s terasom; mala dvorana s terasom; — banket sala s vrtom; — aperitiv bar i kavana s vrtnom terasom; — frizerski salon.
Parkiralište pred hotelom, autobusna stanica u neposrednoj blizini hotela, pristanište blizu hotela, željeznička stanica 28 km. od hotela u Rijeci. Internacionalna kuhinja, domaći specijaliteti, restaurant a la carte.

INFORMACIJE:
Brzojavna adresa: MARINAHOTEL MOŠĆENIČKA DRAGA
Direkcija hotela »Marina« — Telefon: 71-647 i 71-648

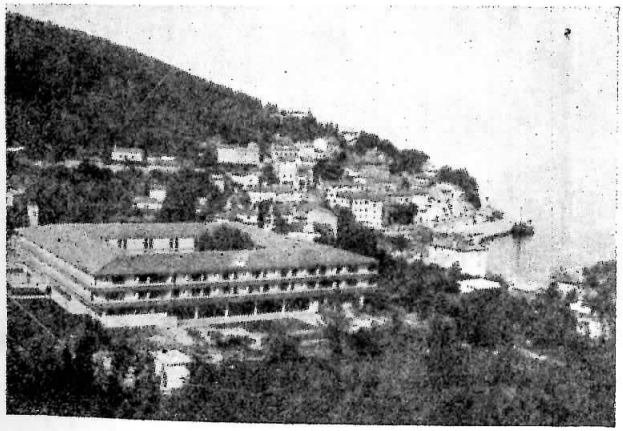

BIBLIOTEKA TURISTIČKIH VODIČA

MOTOVUN

PAZIN • BERAM • OPRTALJ • GROŽNJAN
ZAVRŠJE • BUZET • ISTARSKE TOPLICE

Kulturno-historijske priloge napisala Vesna Janko.
Prilog »Vladimir Nazor i Motovun« napisala Mirjana Strčić
Ostale priloge pripremila redakcija.

BIBLIOTEKA TURISTIČKIH VODIČA
Izdavač: Centar za turističku propagandu
Rijeka, Rade Končara 44/II
Za izdavača odgovara: Milan Slani

Tisak: »RIJEČKA TISKARA« - Rijeka

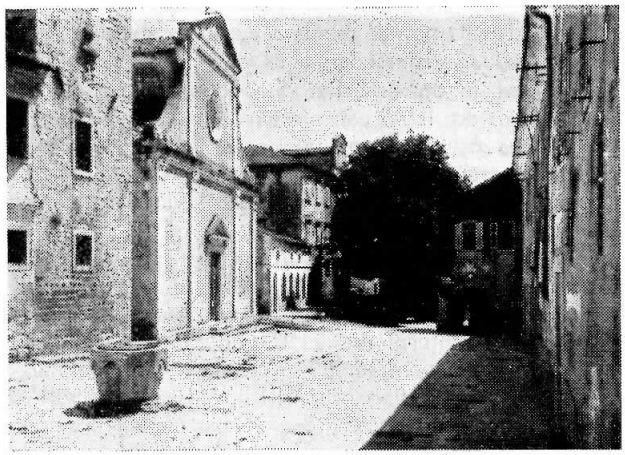

MOTOVUN, UNUTARNJI TRG

Dvadeset i petog septembra 1943. godine, u sveopćem narodnom ustanku, predstavnici naroda Istre, Hrvati i Talijani, okupljeni na Istarskom saboru donijeli su, u slobodnom Pazinu, Odluku o priključenju Istre Jugoslaviji. Pazinska odluka, i kasnija vrlo složena i uspješna borba za njihovo međunarodno priznanje, omogućile su ispravljanje teške historijske nepravde prema narodu Hrvatske i svim narodima Jugoslavije. Istovremeno pravedno korigiranje naše zapadne etničke granice utrlo je put dobrosusjedskim odnosima Jugoslavije i Italije i njihovoj plodnoj i obostrano korisnoj suradnji.

U okviru proslave tog za sve narode i narodnosti Jugoslavije značajnog jubileja pokrenuta je, među ostalim, i veoma široka akcija obnove starog istarskog grada Motovuna, grada interesantnih kulturno-historijskih vrijednosti, koji se tako impozantno uzdiže nad zelenom dolinom Mirne.

Motovun je grad legende o istarskom div-junaku Velom Joži. Kroz mnoga stoljeća, uz istarska ognjišta, s generacije na generaciju prenosili su stariji mlađima priču o nesavladivoj snazi orijaša Velog Jože — strahu i trepetu feudalne gospode motovunske. Po narodnom predanju, junak je usnuo u motovunskoj šumi i tamo čeka

pogodan dan da povede narod u borbu za slobodu i socijalnu pravdu. Za istarskog čovjeka taj je čas došao 1941. godine kad je otpočela narodnooslobodilačka borba, u kojoj je narod Istre neizmjernim žrtvama, heroizmom i patnjama ostvario svoje vjekovne težnje. Legendu je obradio u svome djelu pjesnik i borac Vladimir Nazor, a ono je postalo kulturnom baštinom svih naroda Jugoslavije.

Da bi akcija obnove Motovuna bila što uspješnija, Skupština općine Pazin osnovala je u tu svrhu poseban Fond. U Akcioni odbor Fonda ušli su istaknuti društveno-politički i kulturni radnici iz svih krajeva zemlje.

Program obnove predviđa prije svega saniranje starog grada i izradu takvog urbanističkog projekta, koji će njegove kaštele i palače, njegove uske ulice i prostrane trgove pretvoriti u prijatne i suvremenom duhu bliske ambijente.

U Motovunu će biti otvorena stalna galerija slika za koju već mnogi naši poznati slikari poklanjaju svoje radove. Otvorit će se i Dom umjetnika u kojem će se moći okupljati kulturni radnici iz svih naših republika da u mirnom, privlačnom i slikovitom Motovunu rade i stvaraju. Motovunski Etnografski muzej bit će obogaćen vrijednim primjercima narodnog blaga prikupljenim i sačuvanim na području Istre. Bit će uređena i posebna spomen-biblioteka koja će nositi ime Vladimira Nazora. U motovunsku biblioteku već stižu darovi izdavačkih poduzeća i pisaca. Motovun će dobiti i svoje prve prospekte, plakate i monografije. O njemu se snimaju filmovi i emitiraju televizijski i radio programi, o njemu se piše i govori.

Motovun više nije mrtav grad. Stanovništvo mu je u stalnom porastu. Izuzetna atraktivnost ovog grada već je u 1967. godini privukla osim domaćih i 30.000 stranih turista, koji su u motovunskim sutonima i noćima proveli nezaboravne časove odmora i zabave.

Motovun ima sve uvjete da postane značajno izletničko mjesto čitave istarsko-kvarnerske regije. Zato je u planovima Akcionog odbora za obnovu Motovuna izgradnja smještajnih kapaciteta stavljena u prvi plan. Tako će renesansna palača Polesini, najljepša palača u Motovunu, biti preuređena u moderan hotel s velikim restoranom, ali će njena arhaična arhitektura biti sačuvana.

Već prošle godine na obnovi Motovuna radile su omladinske brigade. Ove će se godine pod zajedničkom zastavom bratstva i jedinstva naći na ovom plemenitom zadatku stotine i stotine mladića i djevojaka iz svih naših republika. Jedinice naše armije također će se angažirati.

Za realizaciju ovakvog pothvata od posebnog je značenja izgradnja ceste koja će Motovun asfaltom povezati s istarskim magistralnim putovima Rijeka-Pula i Trst-Pula.

MOTOVUN, VANJSKA VRATA

Da bi se predviđeni program ostvario, Akcioni odbor za obnovu Motovuna obratio se posebnim apelom društvenim, privrednim i kulturnim institucijama od komuna do federacije, kao i svim građanima naše zajednice da svojim prilozima sudjeluju u ovoj velikoj i značajnoj akciji.

Apel za obnovu Motovuna naišao je na izvanredno veliki interes i svestrani odaziv političko-teritorijalnih zajednica, naučnih, kulturnih i prosvjetnih institucija, radnih kolektiva i građana iz svih krajeva naše zemlje. Zato on s pravom već sada nosi ime grada solidarnosti.

Renesansa starog legendarnog Motovuna bit će, neosporno, najljepši spomenik koji narodi naše socijalističke zajednice podižu za srebrni jubilej priključenja Istre njenoj domovini.

LJUBO DRNDIĆ

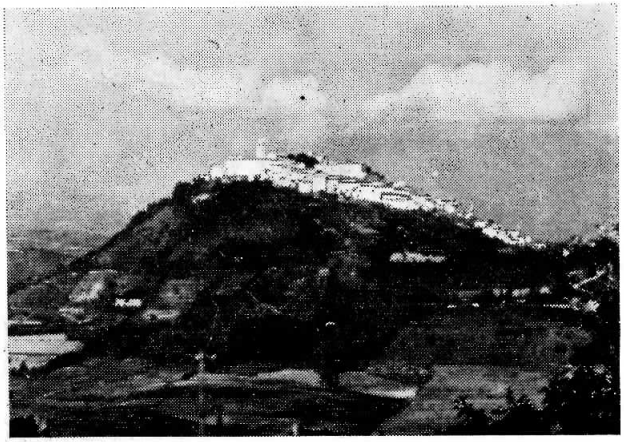

MOTOVUN

MOTOVUN

GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Motovun je izgrađen na brežuljku kupastog oblika i nalazi se na 277 metara nadmorske visine. Brežuljak se uzdiže na mjestu gdje se dolina otvara i širi prema moru i prekida lanac povezanih brežuljaka, koji je u njenom gornjem dijelu zatvaraju s jedne i s druge strane. Blaži nagib južne i zapadne padine brežuljka kao i izduženi njegov hrbat prema istoku omogućili su terasastu izgradnju naselja dok su sjeverna i zapadna strana, koje se strmo spuštaju u dolinu, ostale neizgrađene. Geološka struktura cijelog ovog kraja, pa i ovog brežuljka, je glinasti lapor koji daje pejzažu sivo-žućkasti topao ton. Arhitektura izgrađena iz istog kamena, s crvenkasto-žutim krovovima, potpuno se uklapa u ovu kompoziciju boja.

Rijeka Mirna jedna je od najdužih rijeka Istre (oko 30 kilometara). Nekad je more ovom dolinom prodiralo duboko u kopno a korito Mirne bilo je mnogo dublje, tako da je plovidba rijekom bila moguća do Motovuna, pa čak i dalje. Nanosi Mirne i okolnih rječica i potoka što teku područjem formiranim od slojeva lapora, lako topljivog i lomljivog, postepeno su zatrpali riječno korito i podigli tlo, tako da se more povuklo a rijeka je postala neplovna. Dijelovi zidane obale i karike za koje su se vezivale mletačke galije sačuvani su kod **Madone od Bastije,** gdje je bila luka. Ovo naselje nalazi se u donjem toku rijeke oko 15 kilometara zapadno od Motovuna.

Povoljan smještaj Motovuna omogućuje dobre veze s ljetovališnim mjestima na morskoj obali i naseljima u unutrašnjosti Istre. Cestovnim saobraćajem povezan je s Porečom (28 km), Novigradom (30 km), Umagom (35 km) i Rovinjom (45 km), zatim Pazinom (20 km) i Buzetom (18 km). Na ovim relacijama postoje i autobusne veze koje će se izgradnjom novog asfaltnog puta još više poboljšati.

Osim toga središni položaj Motovuna pruža mogućnost upoznavanja jednog od najzanimljivijih dijelova kontinentalne Istre.

KLIMA

Zbog blizine mora, klima u Motovunu je blaga, a snijeg je rijetka pojava u tom kraju, a i kad padne, zadržava se svega dan-dva. Ljeta su topla, ali svježi povjetarac ublažuje vrućinu i sparinu pa su noći uvijek svježe i ugodne.

FLORA I FAUNA

Dolina rijeke Mirne, čiji je laporasti teren uvijek vlažan, kao i povišeni platoi u neposrednoj okolici Motovuna, vrlo su povoljni za razvoj poljoprivrede i šumarstva. Dolina rijeke u svom srednjem dijelu pokrivena je poznatom **Motovunskom šumom** u kojoj rastu hrast, brijest, topola i jasen. U vrijeme vladavine Venecije i Austrije njeno je drvo bilo na velikoj cijeni i upotrebljavalo se za gradnju galija i brodova. U Motovunskoj šumi, oko 15—20 cm pod zemljom, rastu gljive **tartufi,** iz porodice gomoljičarki, vrlo tražene radi svoje hranljivosti (visoki postotak bjelančevine) i okusa. Ove gljive imaju osebujan miris. Sabiru ih najčešće motovunski lovci, sa posebno dresiranim psima tragačima.

Jedan dio doline rijeke Mirne, naročito onaj uz njen donji tok, zasijan je žitaricama, i to pšenicom, kukuruzom i ječmom. U toku je regulacija tog dijela doline, koja će na prostranim površinama omogućiti uzgoj prvenstveno povrtlarskih kultura u svrhu prerade, kao i proizvodnju ostalih žitarica.

Blage južne i jugozapadne padine motovunskih brežuljaka pokrivaju pravilni redovi vinove loze, koja ovdje vrlo dobro uspijeva. Grožđe se prerađuje u vrlo kvalitetna vina — **teran, malvaziju, borgonju, pinot i merlot.**

U okolici Motovuna uzgaja se i voće, a najbolje uspijevaju lješnjaci, trešnje, breskve i badem. Uspijeva i maslina. Motovunska šuma i bliža okolica Motovuna obiluju raznovrsnom divljači, pa je kraj poznat po lovu na fazane, zečeve, jarebice, prepelice, a i na divlje svinje.

U rijeci Mirni ima više vrsta riba od kojih su najpoznatije jegulje i šarani.

STANOVNIŠTVO

Stanovnici Motovuna bili su najvećim dijelom Talijani, jer je i Motovun kao urbana aglomeracija pripadao krugu gradske kulture koja je u Istri (osobito u nekadašnjoj mletačkoj Istri) bila uglavnom talijanska. Međutim, okolica Motovuna bila je nastanjena kompaktnim hrvatskim življem, seljacima koji su u to doba bili temeljni faktor za život i razvoj grada. Iza pripojenja Istre Jugoslaviji veći dio stanovništva talijanskog porijekla iselio se iz Motovuna u Italiju, tako

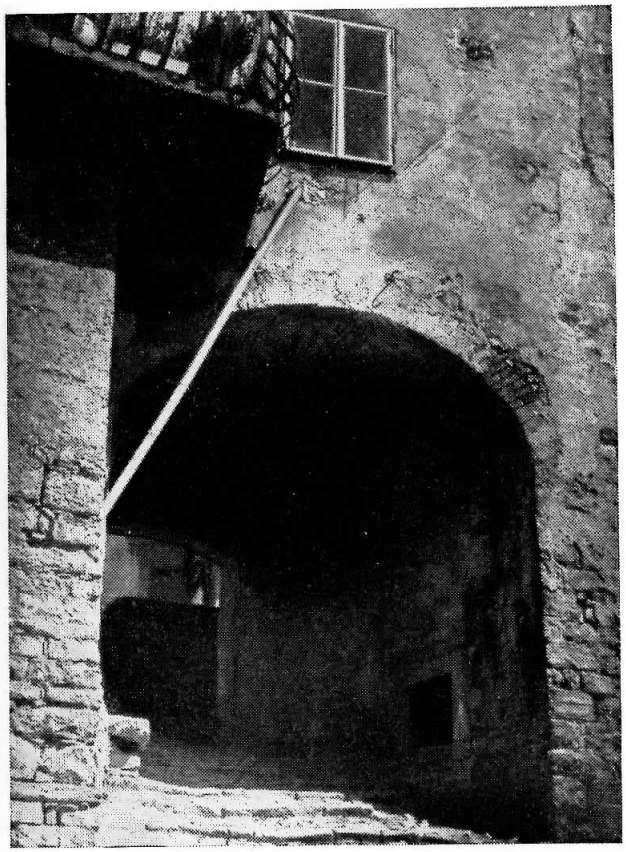

MOTOVUN, MOTIV

da se broj stanovnika smanjio od 2000 na oko 700. Međutim, sadašnje perspektive ekonomskog oživljavanja i razvoja Motovuna već sada djeluju u smislu njegovog ponovnog naseljavanja.

POVIJEST MOTOVUNA

Dominantan položaj brežuljka Motovuna nad dolinom rijeke Mirne privukao je još u prethistoriji, na izmaku neolita, ilirska i keltska plemena da na njemu izgrade svoju gradinu — kasteljer. Već tada je vrh ovog brežuljka bio opkoljen zidinama od kojih, naravno, nije ništa sačuvano.

U vrijeme rimske vladavine u Istri, koja je uslijedila poslije pobjede Rimljana nad ilirskim kraljem Epulom 177. godine prije n.e., kod Nesakcija blizu Pule, Motovun nema većeg značenja, jer srazmjerno mirne prilike u tom razdoblju nisu zahtijevale sigurna skloništa, već položaje pogodne za trgovinu i promet. Propašću Zapadnorimskog carstva u V stoljeću Istra, a s njom i područje Motovuna, nalazi se u sklopu istočnogotske države sve do 539. kad postaje sastavni dio Istočnorimskog carstva, a krajem VI stoljeća dio Ravenskog aksarhata unutar Bizantinskog carstva. U VIII stoljeću Istra je kratko vrijeme u sastavu langobarske države, a krajem stoljeća pripojena je franačkoj državi.

Nesigurne prilike u ranom srednjem vijeku, u doba tzv. seobe naroda, ponovo su primorale okolne stanovnike da se sklone od provala barbara na siguran brežuljak Motovun i da na njemu obnove i prošire naseobinu. U zapisu o Rižanskoj skupštini, koja je održana 804. godine na polju uz rijeku Rižanu u blizini Kopra, spominje se Motovun kao jedan od značajnijih istarskih kaštela. Na toj skupštini iznijeli su predstavnici istarskih gradova i kaštela prigovore i optužbe protiv istarskih biskupa koji su raznim privilegijama što su ih dobili od tadašnjih vladara bili ojačali svoju vlast, a darovnicama povećali svoje posjede na štetu gradova i kaštela. Isto tako su se optužbe odnosile i na vojvodu Ivana, namjesnika franačkog vladara Karla Velikog, koji je također oduzimao istarskim gradovima zemljišta neposredno izvan gradskih zidina i na njima naselio Slavene koji su već u VII stoljeću

kolonizirali Istru. Gradovi su zahtijevali da im se vrate prava koja su im uvođenjem feudalnog sistema Franci postepeno oduzimali, ili već bili oduzeli. Rižanjskom skupštinom taj je proces usporen, ali u iduća dva stoljeća sva se zemlja izvan gradskih zidova nalazila u sklopu crkvenih feuda i u rukama niza manjih svjetovnih feudalnih gospodara.

Iz darovnice Otona II (godine 983) saznajemo da se Motovun nalazi unutar prostranog posjeda porečkog bi-

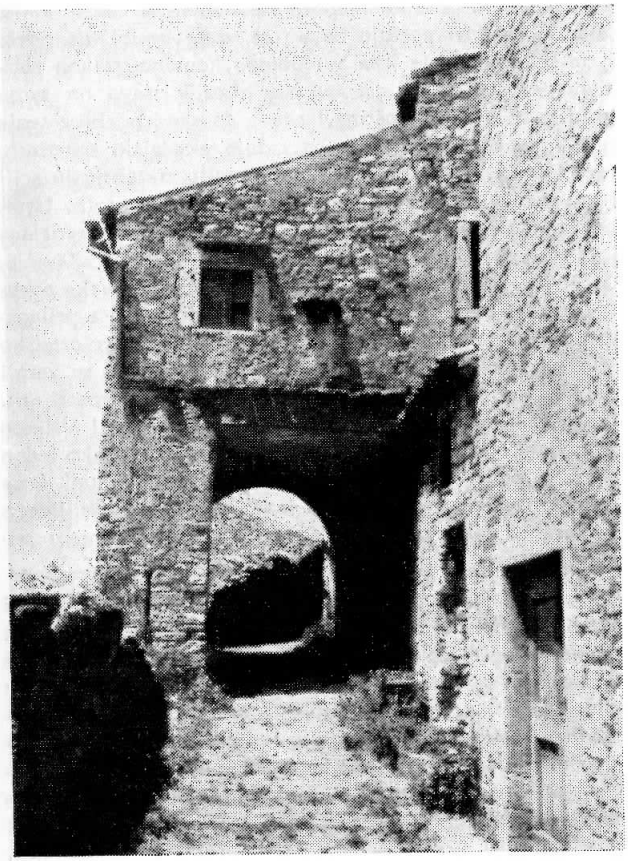

MOTOVUN, MOTIV

skupa, koji se protezao od rijeke Mirne do Limskog kanala i od mora do Pazina. Međutim, porečki je biskup dijelove svojeg posjeda davao u feud svojim vazalima koji su većinom bili Nijemci.

Od vazala koji su posjedovali Motovun poznata nam je iz dokumenata samo njemačka feudalka Rikarda koja je motovunom gospodarila u drugoj polovici XII stoljeća. U to vrijeme Istra se formira kao posebna marka u okviru njemačkog carstva. Do 1209. Istrom upravlja u svojstvu markgrofa moćni crkveni i svjetovni gospodar, akvilejski patrijarh. Od početka njegove vladavine, pa čak i ranije, istarski gradovi nastoje da im se vrate izgubljena prava i da se osamostale kao autonomne komune. Nakon relativno kratke borbe gradovi su izborili pravo na svoja gradska vijeća i skupštine i pravo da sami odabiru svoje načelnike koje im isprva potvrđuje akvilejski patrijarh. Motovun je u toj borbi za autonomiju u težoj situaciji nego gradovi uz obalu, jer se nalazi gotovo u centru Istre, opkoljen posjedima pazinskih grofova i drugih feudalaca koji drže u svojoj vlasti obližnje kaštele (Oprtalj, Završje, Grožnjan) i koji već u začetku guše u njima svaki pokušaj borbe za autonomiju. Motovun se stoga mora prilagoditi prilikama u tom dijelu Istre te isprva njegovo gradsko vijeće izabire za načelnike okolne feudalce koji su vazali akvilejskog patrijarha i čiji izbor potvrđuje patrijarh. Vlast načelnika ograničena je odlukama Malog i Velikog vijeća, tako zvane narodne skupštine, što je svakako jedan od razvijenijih oblika samoupravne vlasti u komuni. Prva i jednim dijelom druga polovica XIII stoljeća obilježena je jačanjem komunalne autonomije i oduzimanjem pojedinih prava akvilejskom patrijarhu.

Osim akvilejskog patrijarha, kao istarskog markgrofa, i drugih feudalaca, slobodan razvitak istarskih gradova, a pogotovo onih uz more, sputava već vrlo rano, od kraja X stoljeća, i Venecija koja se razvija u jaku pomorsku silu. Svojom pomorskom snagom ona nameće ovim gradovima »zakletvu o vjernosti«, kojom sprečava suparništvo na Jadranskom moru i sebi osigurava slobodnu plovidbu i trgovinu Jadranom. Njezin interes tada još nije jačanje političke dominacije u Istri, ali već u drugoj polovici XIII stoljeća mletačka politika teži osvajanju istarskog kopna. Budući da je akvilejski patrijarh bio

politički preslab da se odupre Veneciji i da pomogne gradovima koji su i sami bili nemoćni, u drugoj polovici XIII stoljeća dolazi do toga da se pojedini istarski gradovi predaju Veneciji (Poreč, Umag, Novigrad i dr.). Ali, da bi svojim novoosvojenim posjedima osigurala zaleđe na kopnu, Venecija prisiljava na predaju i gradiće u unutrašnjosti Istre.

Motovun se neko vrijeme odupirao mletačkoj ekspanziji te je 1276. godine čak protjerao načelnika što mu ga je bila postavila Venecija, ali je 1278. primoran da i on definitivno kapitulira jer ni od kuda nije bilo pomoći.

Venecija isprva poštuje unutarnju upravu i statute istarskih gradova, ali u njima postavlja svoje načelnike. Međutim, u isto vrijeme raznim odredbama ograničava slobodnu trgovinu i promet i na taj način vezuje ekonomski gradove uz sebe. Tako ona sprečava njihov ekonomski napredak koji je osnova za samostalni život komune. Osim toga, istarski gradovi moraju sudjelovati u sukobima Venecije i njezinih neprijatelja. Borba Venecije s Genovom u drugoj polovici XIV stoljeća odvija se na obalama Istre uz vrlo teške posljedice za istarske gradove, a i sukob Venecije s ugarsko-hrvatskim kraljem Ljudevitom u XIV stoljeću, radi Dalmacije, prenosi se i na područje Istre. Akvilejski patrijarh kao markgrof, i gorički grofovi, najveći feudalci u Istri sa sjedištem u Pazinu, nastoje iskoristiti svaki neuspjeh Venecije u tim ratovima te joj preoteti posjede. Svi takvi pokušaji ostali su bezuspješni, ali su izazvali teške i krvave sukobe. Naprotiv, Venecija je 1420. prisvojila i preostale posjede akvilejskog patrijarha u Istri te je uslijed toga njegova svjetovna vlast u Istri prestala. Istra je tada podijeljena između dva gospodara, između Venecije i Austrije, jer se Pazinska grofovija našla u sklopu austrijskih zemalja.
Period venecijanske vladavine bio je za Motovun obilježen stalnim borbama. Budući da se nalazio na granici između mletačke i austrijske Istre, bio je poprište stalnih krvavih sukoba zbog neprekidnih svađa oko graničnih posjeda. Ove borbe često se prenose do zidova Motovuna koji su uvijek izdržali svaki napadaj. Najteži su sukobi bili za vrijeme borbe između Venecije i Austrije, odnosno Cambrijske lige, kad su na strani Austrije u XVI stoljeću Uskoci napadali venecijanske posjede u Istri. Ovaj rat

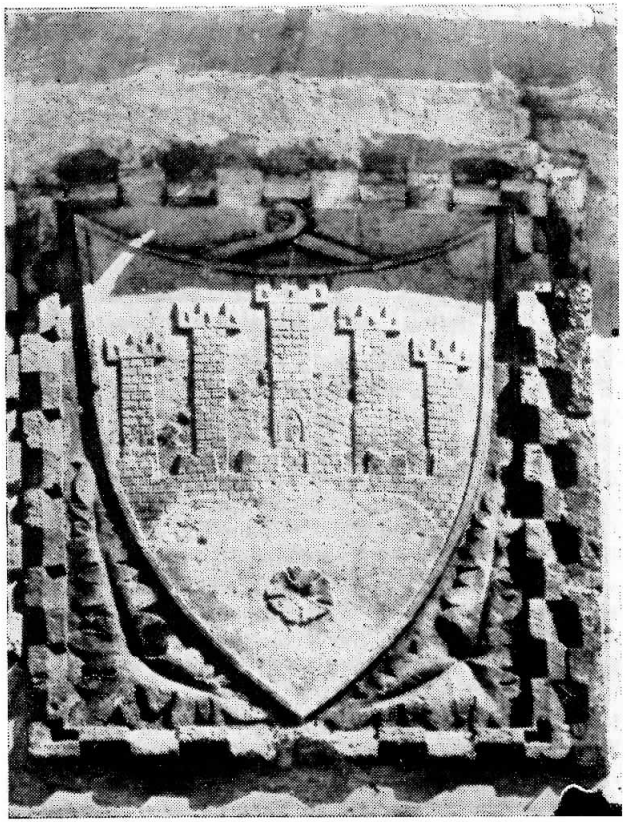

MOTOVUN, GRB IZ XV ST.

završava mirom u Madridu godine 1617. bez teritorijalnih promjena, ali s vrlo teškim posljedicama za pojedina istarska područja, pogotovo za sela i krajeve na teritoriju Motovuna. U ovim sukobima spaljena su, opljačkana i uništena čitava sela, cijelo područje Istre je osiromašeno, a stanovništvo je desetkovano te je Venecija prisiljena da u XVII i XVIII stoljeću u više navrata u napuštena sela naseljava Hrvate iz Dalmacije. Ovu situaciju još je pogoršala i kuga, koja je harala u više navrata od XIV do XVII stoljeća.

I nakon zaključenja mira u Madridu, i usprkos višekratnih pokušaja s obje strane da dođe do sporazuma i prekida sukoba između Venecije i Austrije, nemirno i nesigurno stanje na granici, pa tako i na području Motovuna, ostaje nepromijenjeno. Tek poslije propasti mletačke republike, 1797. godine, kad je Istra pripojena Austriji, prekinuti su okršaji i napadi. Motovun s ostalim dijelom mletačke Istre ostao je pod Austrijom do 1805. kad je ujedinjena Istra postala dio Napoleonove Kraljevine Italije, a od godine 1809. dio Ilirskih provincija sa sjedištem u Ljubljani. Godine 1813. ponovno je Istra u sastavu Austrije te u njoj ostaje do njezina sloma 1918. godine. Iza prvog svjetskog rata Istra je pripala Italiji, a tek 1943. godine na saboru narodnih predstavnika u Pazinu donesena je revolucionarna odluka da se pripoji Hrvatskoj i Jugoslaviji. Ta odluka je ostvarena oslobođenjem 1945. godine i na Mirovnoj konferenciji 1947. godine.

U drugoj polovici XIX stoljeća pojačana kapitalistička ekspanzija u Istri izazvala je društveno-politički sukob u kojem je došlo do izražaja i nacionalno pitanje Istre. U tom sukobu na novim osnovama učvrstila su se dva istarska tradicionalna kulturna i društvena kruga: grad kao nosilac novih kapitalističkih odnosa i talijanske kulturne orijentacije, i selo kao čuvar hrvatske etničke tradicije koja je bila maksimalno ugrožena kapitalističkim prodorom. Istarski Hrvati bili su u velikoj brojčanoj prednosti, ali po svojim društveno-ekonomskim pozicijama talijanski građani bili su jači. Zbog toga je nacionalna borba istarskih Hrvata za ravnopravnost jezika i druga politička prava bila vrlo teška i dugotrajna. Najzad su Hrvati na izborima 1907. godine pod vodstvom Matka Laginje izvojevali pobjedu koja je imala karakter nacionalnog plebiscita. Međutim, pod vlašću Austrije plodovi ove pobjede nisu se mogli iskoristiti. Tek u narodnooslobodilačkoj borbi (1941—1945), u kojoj je narod Istre učestvovao u velikom broju i u kojoj su se na temelju antifašističkog i narodnooslobodilačkog programa našli u istim redovima Hrvati i slobodoljubivo talijansko stanovništvo, nacionalno pitanje Istre najzad je riješeno u skladu s etničkom pripadnošću i zahtjevima većine naroda.

SPOMENICI MOTOVUNA

U nizu karakterističnih urbanih aglomeracija izgrađenih na mnogim brežuljcima u unutrašnjosti Istre, aglomeracija u kojima je život kontinuirano tekao od prethistorije do danas, Motovun je možda najbolje očuvao karakter srednjovjekovnog utvrđenog grada.

Njegov istureni granični položaj i neprekidni ratovi u kojima je bio angažiran, zahtijevali su izgradnju jakog fortifikacionog sistema i njegovo stalno održavanje. Na nekim od srednjovjekovnih grbova Motovuna, što ih često susrećemo na zgradama javnog karaktera, prikazan je Motovun kao utvrđeni kaštel opkoljen dvostrukim pojasom zidina koje su na izloženim mjestima pojačane s još pet kula. Međutim, kako se broj stanovnika povećavao naselje se postepeno širilo i izvan zidina, te su kasnije za njegovu zaštitu podignuta još dva zaštitna bedema. I tako su se uslijed prilagođavanja konfiguraciji tla formirala tri glavna dijela srednjovjekovnog naselja odijeljena obrambenim elementima: **centar,** odnosno jezgra naselja na platou na vrhu brežuljka, **podgrađe** — suburbij smješten neposredno ispod visokih zidina na južnoj padini i predgrađe zvano **Gradicijol,** izgrađeno na istočnom izduženom hrptu brežuljka.

Najbolje je očuvan prvi pojas zidina koji je opkoljavao i štitio jezgru naselja. Tom glavnom dijelu Motovuna vodile su dvije strme i stepeničaste komunikacije koje su vijugale između zgrada podgrađa i predgrađa i koje su i danas jedini prilaz centru — ulica Joakima Rakovca i ulica Stjepana Beletića. Ove nas dvije komunikacije vode na tzv. vanjski gradski trg koji je smješten između prvog i drugog obrambenog pojasa. On je s tri strane zatvoren zgradama, a zapadna mu je strana otvorena prema dolini rijeke Mirne i prema vrlo pitoresknim i pitomim pejzažima što se prostiru s jedne i s druge strane doline, sve do mora.

Sa sjeverne strane pristup trgu štitio je bastion sjevernih gradskih vrata čiji je donji dio uređen kao prolaz. Zaštiti prilaza, kao i prolaza kroz vrata, služile su mnogobrojne puškarnice i izbočenja, tzv. **machioculis,** na gornjem katu s kojih su branioci na neprijatelje bacali kamenje i vre-

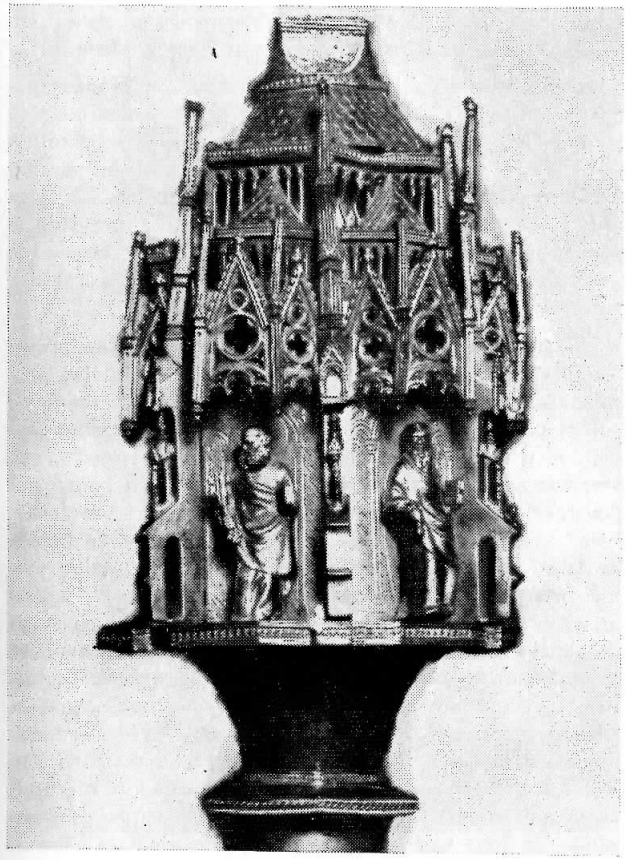

MOTOVUN, DETALJ SREBRNOG PROCESIJSKOG KRIŽA

lo ulje. Kula je podignuta u XVI stoljeću (1539—1547) u renesansnim oblicima i s renesansnim dekorativnim elementima. Nutarnji prostor prolaza kule sada je uređen kao mali lapidarij u kome su izloženi kameni spomenici iz rimskog doba (stele i nadgrobne ploče), fragmenti srednjovjekovnih natpisa, srednjovjekovni grbovi i grbovi iz kasnijih razdoblja. Neki od tih spomenika potječu iz Motovuna, dok su drugi nađeni u njegovoj okolici. Grbovi

s vanjske i nutarnje strane bastiona pripadaju venecijanskim načelnicima iz vremena kada je kula građena.

Istočnu stranu trga formira masivna **zgrada gradske palače** sagrađena u XIII stoljeću. Zidni plašt ove zgrade bio je prvobitno rastvoren samo u drugom katu s nekoliko romaničkih bifora — dvostrukih prozora odijeljenih okruglim stupićem. Ti su prozori sada zazidani. Dijelovi njihovih kamenih okvira vide se uz velike pravokutne naknadno otvorene prozore. U XVI stoljeću objekt je pregrađen i od građevine pretežno obrambenog karaktera pretvoren u reprezentativnu javnu zgradu.

Južnu stranu trga zatvara **gradska loža** podignuta početkom XVII stoljeća na zidovima obrambene kule. Taj prozračni kasnorenesansni objekt privlači pažnju skladnim i vitkim oblicima i lijepim detaljima. Gradske lože se javljaju u gradovima mediteranskog tipa. Koristile su se pretežno za sudovanje ali i za obavljanje nekih javnih poslova (sklapanje ugovora, prodaju, objavljivanje proglasa). Prilaz užem centru naselja u produžetku gradske palače štitila su unutarnja **gradska vrata** koja su bila jedini mogući pristup u taj dio naselja. Sagrađena su u XIV stoljeću, na prijelazu između dva stilska razdoblja, te su stoga uz gotičke elemente i oblike sačuvani i neki romanički detalji. Gotički ukrasi okvira vrata šiljastog luka sastavljeni su od dijamantnog motiva i motiva naizmjeničnih zubaca. To oživljuje i obogaćuje ovaj objekt čija je funkcija inače bila isključivo obrambenog karaktera. Grb obitelji Memo, koji se nalazi iznad ulaza zajedno s grbom Motovuna i mletačkim lavom, pripada venecijanskom načelniku iz doba kad je izvršena pregradnja palače i vrata. Dvije teške drvene vratnice, koje su se podizale pomoću vijaka, kao i puškarnice razmještene na raznim mjestima unutar vrata, štitile su pristup centru naselja. Danas je to prolaz s tri otvora. Dva nutarnja okrenuta su prostranom trgu popločanom kamenim pločama. Arhitektonskim okvirom trg daje dojam istinske pozornice na kojoj se odvijao srednjovjekovni život naselja.

Ovaj trg definiraju zgrade javnog i sakralnog karaktera. Istočna fasada spomenute gradske palače smještena je sa zapadne strane trga. S više otvora, od kojih neki pripadaju i kasnijim adaptacijama, otvorena je prema trgu. Nasuprot palači diže se reprezentativna fasada **župne crk-**

MOTOVUN, ZVONIK

ve sv. Stjepana. Crvka je sagrađena na mjestu neke starije crkve od koje nije ništa sačuvano. Prema tradiciji izgradnja fasada crkve pripisuje se venecijanskom arhitektu Andreji Palladiju. Iako se ne može bez rezerve prihvatiti ova pretpostavka, fasada ove crkve, kao i mnoge druge crkve sagrađene u Istri u XVII stoljeću, podsjeća na fasade njegovih crkava u Veneciji. Crkva sv. Stjepana je velika trobrodna građevina sagrađena u renesansno-baroknim oblicima. Glavni oltar ukrašen je kipovima sv.

Stjepana i sv. Lovre, skulpturama venecijanskog kipara Giovannija Bonazze datiranim 1725. godine. Među crkvenim umjetno-obrtnim zlatarskim predmetima vrijedan je mali oltarić od pozlaćenog srebra iz XIV stoljeća koji je pripadao Bartolomeu Colleoniju. Oltarić ima tri krila na kojima su prikazani **Raspeće** i likovi svetaca. Osim tog oltarića vrijedan je i pozlaćeni gotički kalež iz XV stoljeća s vrlo fino cizeliranim gotičkim ukrasima i procesijski križ iz istog vremena.

Uz crkvu je visoka i masivna zvonik-kula iz XIII—XIV stoljeća koja dominira cijelim naseljem. Zvonik je u srednjem vijeku vršio funkciju kule. Zbog toga njegove zidove do petog kata probijaju tek rijetki prozorčići. Neki od tih prozorčića su zapravo puškarnice. Tek u petom katu rastvara se zvonik na sve četiri strane širokim biforama. Upravo zbog obrambene funkcije zvonik ne završava šiljatom piramidom kao drugi zvonici, već ravnom platformom zaštićenom gibelinskim znacima. S ove platforme pruža se pogled preko mnogobrojnih brežuljaka duboko u unutrašnjost Istre. Na nekim od tih brežuljaka također su postojale prethistorijske gradine.

S južne strane župne crkve nalazi se velika renesansna palača — **kaštel.** Pretpostavlja se da je kaštel bio sjedište prvih feudalnih gospodara Motovuna. Od prvobitnog kaštela nije sačuvano ništa, jer je pregradnja u XVI stoljeću potpuno izmijenila njegov tlocrt, oblik i izgled. I u XVII i u XIX stoljeću vršene su adaptacije. U centralnom dijelu ovog objekta (koji ima dva ulazna portala ukrašena okvirima sastavljenim od nanizanih pravilnih kamenih kvadara i u drugom katu široko rastvorenu kvadriforu) pregrađeno je sa svake strane po jedno krilo, pa je tako do tada pravilna i skladna renesansna građevina dobila pomalo težak i neujednačen izgled.

Ispod cijelog trga nalazi se velika cisterna koja je naselje opskrbljivala vodom kroz dva bunarska grla. Bunar na sjevernom dijelu trga je iz XV stoljeća. Bunar ispod kaštela najstarije je bunarsko grlo u Motovunu. Potječe iz 1330-tih godina. Na tom grlu nalazi se najstariji prikaz Motovuna koji je tada imao samo jedan pojas zidina i jednu kulu. Radi se o prvom pojasu zidina koji je štitio jezgro naselja i čija se sačuvana visina kreće od 9—15 metara. Dug je oko 45 metara. Na njemu je danas uređeno Šetalište Vladimira Nazora. S unutarnje strane ovog pojasa bedema, ispod današnjeg šetališta, očuvan je niz niša iz vremena gradnje bedema, tj. iz XIII—XIV stoljeća. Ove niše, koje su služile za obranu i u kojima su bile puškarnice, bile su visoke oko 3 metra. Sada su niše djelomično zatrpane. U svoje vrijeme bile su povezane komunikacijom koja je prolazila ispod njihove unutarnje strane. Ophod iznad niša (sada šetalište) bio je zaštićen s vanjske strane prsobranima. Prsobrani su otklonjeni u XVI—XVII stoljeću te je sada umjesto njih parapetni zid. Predgrađe — suburbij — na južnoj padini brežuljka izgrađeno je neposredno uz zaštitne zidine prvog pojasa. Zgrade u tom dijelu Motovuna prate tok bedema i usko se prislanjaju uz njega. Njihova izgradnja započinje dosta rano, već u XIV stoljeću. Zbog mekanog, atmosferilijama podložnog materijala od kojeg su izgrađene (glinenasti lapor), ove zgrade su često pregrađivane, tako da je rijetko koja sačuvala originalni izgled. Ipak na sjevernoj strani ulice J. Rakovca još ima objekata koji su sačuvali romaničke elemente, dijelove kamenih okvira vrata ili prozora, uočljive na mjestima gdje je s fasade otpala žbuka. Jugozapadna, odnosno donja strana ove ulice, izgrađivana je u XVII, XVIII i XIX stoljeću. Zgrade na toj strani većih su razmjera, ljepših i razvijenijih baroknih oblika i vrijednih arhitektonskih detalja. Na suprotnoj strani ulice zgrade su skromnije i jednostavnije.

Među zgradama s donje strane ulice nalazi se i zgrada koja je nekoć bila bolnica siromašnih. Sagrađena je 1622. kako to naznačava natpisna ploča iznad ulaznih vrata. Zgrada se nalazi u blizini crkve sv. Antuna. Ova crkva je zapravo potpuno pregrađena starija crkva sv. Ciprijana. Pregradnja je izvršena 1855. godine.

Nekoliko natkrivenih prolaza podgrađa daje malo predaha gusto zbijenom tkivu ovog dijela grada. Pomanjkanje građevnog prostora u skučenom, zidinama opkoljenom arealu zahtijevalo je da bude iskorišten i prostor iznad javnih površina, u ovom slučaju sporednih prolaza, usljed čega se formiraju pomalo mračni hodnici koji stvaraju vrlo slikovite vedute.

Podgrađe je bilo također zaštićeno gradskim zidom, ali je taj zid, kad je izgubio svoju obrambenu funkciju u XVIII stoljeću, uklopljen u zgrade donje strane ulice i

zbog toga samo fragmentarno sačuvan. Na ulazu u taj dio grada stajao je manji bastion gradskih vrata od kojih je ostao sačuvan samo gotički portal sa šiljatim lukom u gornjem dijelu i skromno profilirani kameni okvir.

Predgrađe, koje se smjestilo na istočnom prilazu centru naselja, izgrađeno je nešto kasnije od podgrađa. Kroz njega je prolazila samo jedna komunikacija (danas ulica Stjepana Baletića) nešto blažeg uspona od gotovo stepenaste ulice Joakima Rakovca. U ovom dijelu grada ima nekoliko značajnih zgrada iz XVIII i XIX stoljeća s baroknim karakteristikama. Od **xenodochiuma**, skloništa za putnike, ostao je samo natpis na potpuno pregrađenoj velikoj zgradi u ulici Stjepana Baletića broj 32. Crkva **Madone od Servita** i zvonik uz nju nalaze se u istočnom dijelu ovog predgrađa. Ova crkva sagrađena je u XVII stoljeću u baroknim oblicima skromnih razmjera. Unutrašnjost je također jednostavna i skromna.

I predgrađe Gradicijol je također bilo zaštićeno zidom, ali samo s južne strane, jer je sjeverna strana prirodno vrlo dobro zaštićena strminom brijega.

Na mnogim zgradama Motovuna nalaze se kameni grbovi koji su pripadali plemićkim porodicama. Natpisi iznad ulaznih vrata kuća upoznaju nas s ljudima koji su podigli te zgrade i živjeli u njima. Mletački lavovi na javnim zgradama podsjećaju nas da je Motovun bio pod dominacijom Venecije, a zatvorena knjiga u njihovim šapama obavještava nas da je grad često ratovao, jer je Motovun bio najisturenije venecijansko uporište na granici s Pazinskom grofovijom, tj. s Austrijom.

Kasnije, kad je opasnost od neprijatelja popustila i kad je venecijanski dio Istre spojen s ostalom Istrom i pripojen Austriji, Motovun se širio izvan sigurnog i dobro zaštićenog područja. Tako se postepeno izgrađivala južna padina motovunskog brežuljka, nadopunjavala se silueta grada satkana od nizova kubusa zgrada koji se nižu jedan nad drugim i iznad kojih se ističe vertikala zvonika.

Od svih gradića u unutrašnjosti Istre, Motovun je najbolje sačuvao izgled i siluetu srednjovjekovnog grada. Šetajući njegovim zidinama, strmim ulicama i prostranim trgovima možemo sebi dočarati život koji se u toku dugog niza stoljeća odvijao u njemu.

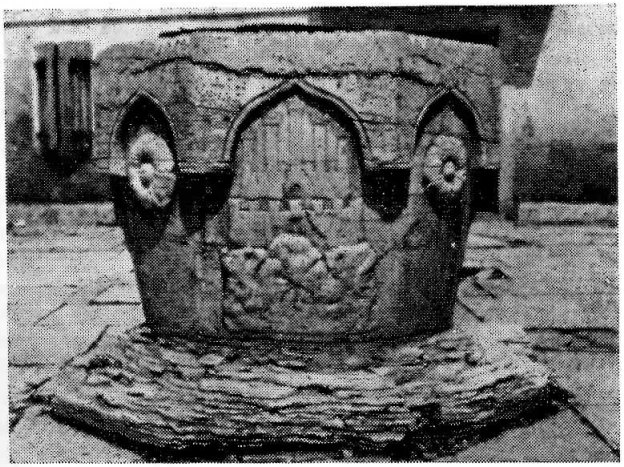

MOTOVUN, BUNARSKO GRLO NA UNUTARNJEM TRGU

VLADIMIR NAZOR I MOTOVUN

Volim te, stari. Motovune, tvrda
Barbova kulo! — Ti zmajić ognjeni,
Ti kmeta našeg morina i srda,
Grabljivi oro svrh liti kamenih!

Volim te, jer se oko tvoga brda
Hrvatsko more talasa i pjeni.
Lug šumi, muču rastrkana krda,
A mirna r'jeka ravni se srebreni.

Ja gledam kako val se ljudski penje
Uz obronke ti: zidinu ti ruši,
O vrata lupa, stiska te i guši.

Zmaj klonu. Oro bježi. Srda stenje.
— Volim te, volim, grade ponositi,
Zbog onog što ćeš jednom za nas biti.

Motovun je pred nama. Tvrda i stara kula, nalik na orla povrh kamenih liti, ponos i tuga jednog naroda. U vrijeme kada je Nazor ispjevao ovaj sonet, Motovun je bio tuga za jedan narod, sjedište zmajića, morina i srda, ptica grabljivih kljunova. Nazor vizionar osjećao je i znao budućnost:

»Volim te, volim, grade ponositi,
Zbog onog što ćeš jednom za nas biti.«

Nazor je nagovijestio i dočekao, i mi zajedno s njim, val istarskih ljudi, naših ljudi, propeo se nezadrživo: zmaj je klonuo, orao pobjegao, srde su postale samo sjeni. Nazor je osjećao što jedan narod može i hoće učiniti. Radosni smo što se Nazoru pružila prilika da voli ovaj grad u prilikama kada je postao ono što treba za nas da bude, što možemo sami — kao dio velikog vala — zapljuskivati njegove zidine, što više ne treba da se plašimo srda, što više nema zmajića i orlova u njemu. A Motovun je lijep stari grad na našoj, istarskoj zemlji. Svojim položajem, izgledom, zidinama, kadar je da privuče i zainteresira svakoga. Nije, stoga, slučajno da je Nazor još jedno svoje djelo posvetio ovim zidinama koje traju, koje su svjedok i spomenik prošlosti.

Ako iskoristimo priliku i svrnemo prvi put na tlo staroga Motovuna, najvjerojatnije je da to nije naš prvi susret s njim: dobar dio nas će se — kada ugleda stare zidine na brijegu — vratiti u djetinjstvo i oživjeti sliku svoga Motovuna, onakvog kakvog smo ga doživjeli preko Nazorove pripovjesti »Veli Jože«. Ako smo zaboravili Jožu i Motovunjane, ako pripovijetku nismo imali u rukama, neka nas slijedećih nekoliko minuta prenesu — u stvarnom dodiru s Motovunom — u maštoviti trenutak Nazorov, povjerujmo još jednom u bajku, vratimo se u vrijeme vjerovanja svemu, u dane kada nismo znali stvarnost razdvojiti od svijeta mašte.

Nazor nam priča bajku o Motovunu u vrijeme kada on nije bio ono što je za nas danas. Motovunjani, građani, gospoda, Mlečići — nisu tada htjeli raditi, nisu to čak ni znali. Nije im ni trebalo: radio je za njih Jože, kmet, seljak, div-čovjek, viši od motovunskih zidina, viši od motovunskog tornja. Bio je Jože, kako to smatrahu Motovunjani: »... pokoran ko pašče, jak kao bik, zdrav kao kremen, a glup kao tele.« Orijaš je za Motovunjane kopao, orao, pasao blago, vozio ljetinu, vukao za njih brodove uz

rijeku, ugađao im. Za ljudska mjerila bio je star, po orijaškom mjerilu — mladić u najboljoj snazi. Upitan koliko mu je godina, Jože je odgovarao: »Govore, tristo, ali mi se vidi da jih je i više, jer je preko tristo žulji na mojem dlanu i preko tristo trni va mojih nogah.« Izraz lica mu je bio izraz pokornosti i stradanja, pričinjao se krotak kao janje, a ipak su ga Motovunjani mrzili — jer su ga se, negdje u dnu duše, bojali. Jože nije poznavao svoju snagu i veličinu, kao što u njega nije bilo ni svijesti o svojim pravima čovjeka i diva. Građani su njegovi gospodari, a njemu je suđeno da robuje, nesvjestan je Jože bio svoje nevolje i jada. Samo ponekad Jože bi zapjevao tužnu, melankoličnu pjesmu o svojim slobodnim precima, o mladom i snažnom banu Dragonji, o sreći njiva i šuma kada se Dragonja okrunio krunom moći, o najezdi gvozdenih patuljaka sa sjevera, o njihovim otrovnim strelicama, o mrtvom ogromnom Dragonji, o mrtvim precima, o svojoj mladosti u ropstvu.

Pokorni Jože trpi danas poruge i poniženja, spreman je čak da bez pogovora krene s providurom Barbabiankom u Mletke, jer providur u Mlecima hoće pokazati Velog Jožu, trofej iz Istre, kojim će nadmašiti sve providure što dolaze s Istoka i Juga. I tu, na galiji, na putu u vladajuće Mletke, Jože se preporađa: isti takav Šćavo, galeot Ilija, zarobljeni i prikovani Neretljanin, osakaćeni rob — otvorit će Velom Jožu oči. Slušao je Veli Jože tugovanku sapetoga galeota, njegov vapaj za svjetlošću, domom i izgubljenom slobodom, poslušao Ilijinu svetu poruku: »Ruke su ti da radiš, ali prije svega za sebe i za svoje. One su ti da se njima hraniš, da od sebe odbiješ nepravdu. A ona je zemlja tvoja, čuješ — tvoja! ... I mi smo ljudi kao i oni ... Čemu im robovati kao marva, kad smo od njih jači i bolji?« Oluja, koja zatim dolazi, Iliji i galiji donosi propast, a za Velog Jožu je pročišćenje, pobjeda nad pobješnjelim morem, nad stihijom, ujedno je i Jožina pobjeda nad mrakom u sebi. U momentu kada, zajedno sa zorom, izlazi iz mora, Jože je ogroman, jak, ljudski dostojanstven i spreman na velika djela.

Ipak je Jože još jednom pokleknuo, a činilo se da će učiniti toliko mnogo! Pobunio je Jože sve istarske kmetove-divove, Liberata, Jurića, Ivana, Tomu, Marka. Ostavili svoje gradove, svoje gospodare — Mlečiće, pobunili se, odrekli pokornosti, sazidali grad, svoj, ogroman, divovski,

uprli golemu snagu, obradili polja, dočekali ljetinu, svoju ljetinu. Sjećali se Ilije i njegove poruke, osjetili okus slobode i vlastite moći. Pobijedili građane, barune, oklopnike — ne prolijevajući krv, predobri su oni zato — pometoše protivnike ogromnim metlama, iščupanim cerovima. Pa ipak, klonuše još jednom. Zlato i pakosni i lukavi Mlečići posijaše razdor, a i sloboda kao da je bila preuranjena; nisu divovi znali kud će s njom i sa sobom, vijekovima naučeni samo na tuđe naredbe: »Mi smo brižni kmeti, i sami ne znamo nič delat. A za život ni dosta znat kopat. Mi ne znamo bit liberi.« Tragedija stoljeća kao da se zgusnula u ovoj jednoj rečenici! Osjećali su potrebu za vođom, ali — koje li nesreće — taj vođa nije smio biti nijedan od njih: jednaki smo, pa zar da mi gospodari meni ravan?! Radije gospodina! I tako, divovi se povsadiše, potukoše, Veli Jože diže ruku na Liberata, ubi čovjeka. Razidoše se kmetovi, pobijeđeni, zgaženi, posramljeni, vratiše se nazad u okove ropstva. I Veli Jože je krenuo u Motovun, pokoran i tih, za Mlečićem Civettom, glavnim vinovnikom nesloge među orijašima. (Civetta je zdušno poradio na tome da vrati divove građanima, jer postalo je očito da građani ne mogu živjeti bez rada svojih kmetova.)

I tu, pod zidinama motovunskim, nadomak gradskih vrata, pred očima cijelog oduševljenog Motovuna — jedva su ga dočekali, vidješe da ne mogu bez njega — Veli Jože konačno dokaza da je čovjek. Opet mu je pomogao galeot Ilija — učinilo se Joži da je na dalekoj pučini ugledao galiju, da čuje galeotov glas: »Ne budi robom! Čovjek si i ti.« Odlučio je Veli Jože da se povuče u planinu, u srce istarske zemlje, da pobjegne od sramote i svoga vremena: »Okajat ću svoj grijeh. Radit ću sam i čekati braću. I ona će doći — i ako ne odmah, a onda makar do stotinu, do hiljadu godina.« Na očigled zabezeknutih Motovunjana, Velog Jože nestade: nestade Jože, da sačeka neko bolje vrijeme, da okaje grijeh, zablude i slabosti, da dočeka čas pobune svih div-Istrana, da prespava do pobune, da prosanja slobodu, da dočeka osviješćenu braću ponositih, uzdignutih čela.

I tako, bajka je završila. Nama je ostalo da pogledamo Motovun, izvor davnih Jožinih nevolja, da obiđemo toranj koji je u naletu bijesa Veli Jože jednom prilikom uzdrmao do temelja, da se kod mještana raspitamo postoji li i gdje

je Psoglavčevo brdo, na kom su divovi izgradili svoj grad, da nam pokažu, ako znaju, za koji se to komad plodne oranice Jože potukao s Liberatom.

Ostaje nam da se sjetimo zašto je i kada pjesnik Vladimir Nazor opjevao svoga Velog Jožu, što za njega i za nas ova bajka treba zapravo da znači.

U predgovoru zbirke »Istarski bolovi« (napisanom 1930; sam »Veli Jože« prvi put je štampan 1908) pisac kaže da je djelo zamislio u doba kada se » . . . u seoskim kućicama i pojatama, počimala stvarati duša Onoga, koji nije još sam progovorio i o kojemu još niko nije znao što reći«, u doba kada je » . . . bio već narastao Onaj koji je nastanio i krš i polja, klance i žalove istarske, i sve ih iskrčio i izorao, posijao i nasadio, i napučio ih stokom, pa hrani i sada gradove . . .« Još uvijek je Onaj, da ponovimo Nazora, bio zapravo kmet.

U stvaralačkom naporu da izrazi dušu jedne zemlje, umjetnik Nazor osjetio je da se neminovno mora zadržati na Njemu, koji je » . . . svagdje pomalo, a nigdje posvema. Ima na hiljade lica i na hiljade imena«. Dušu jedne zemlje predstavlja njen narod, osjetio je Nazor, i zato odlučio da piše o Njemu, zato je kao pripovjedač slio » . . . sve mu pruge i bore u crte j e d n o g lica, sve mu tuge i obijesti u osjećaj j e d n e duše . . .« Tako se rodio Veli Jože. Velik je jer predstavlja mnogo istarskih ljudi ujedno, jer mnogo se tuga salilo u jednu, jer mnogo se bora usjeklo odjednom.

»Veli Jože« je historija istarskog naroda; ujedno je to i velika poema o istarskoj zemlji i njenim ljudima. Veli Jože, Dragonja, Liberat, Jurić proživjeli su stoljeća života istarskog naroda, divne i davne dane slobode, dane ropstva, uniženja i patnje; mučili se stoljećima, uspavane snage, prijetećih moći, pritajenih htijenja.

U vrijeme kada je djelo nastalo Jože je morao ostati sakriven u srcu Istre, bio je prinuđen čekati braću. Srećom, nije ih dugo čekao: ni hiljadu godina, ni samo stotinu! Svjedoci smo historije: istarski div-ljudi probudili se, postali svoji, slobodni (ovaj put znaju šta će sa sobom i svojom slobodom!), i žive danas po svojim dràgama, uvalama, na svome kamenu, u konačno svojim gradovima. Ovdje smo, u Motovunu, oživimo Nazora pjesnika, oživimo njegovo djelo, potražimo istinitost prošlosti i bajki. Nadopunimo ljepotu stvarnosti koja je pred nama.

PAZIN

Pazin se nalazi u središtu Istre, na raskršću puteva koji vode u razne dijelove istarskog područja. Od Motovuna je udaljen 20 km. Stari dio grada s tri je strane zaštićen dubokim kanjonom kroz koji protječe Pazinčica što upravo ovdje ponire u oko 130 metara duboku **Jamu.** Noviji dio grada izgrađen je nešto istočnije na ravnom tlu.

Ponor Jama vrlo je impresivan fenomen koji svojom neobičnošću privlači sve veći broj posjetilaca. Nastao je otapanjem vapnenastih naslaga kroz koje je Pazinčica izdubla podzemni tok. Iznad ponora uzdiže se visoka okomita stijena koja ovom ambijentu daje dramatičan izgled. Još nije istraženo kamo voda otiče kroz taj ponor. Pretpostavlja se da se u podzemlju voda račva u više manjih

PAZINSKA JAMA

PAZIN, FRESKA U ŽUPNOJ CRKVI SV. NIKOLE

tokova od kojih neki utječu u more u Raškom kanalu, a neki u Limskom kanalu. Do samog ponora vodi uski puteljak te se za niska vodostaja, uz potreban oprez, može ući u Jamu i probiti se u njenu unutrašnjost sve do malog jezera gdje potpuno prestaje svaka mogućnost daljnjeg probijanja u ponor. Međutim, u razgledavanju Jame treba voditi računa da se vodostaj može iznenadno podići i dovesti u opasnost neopreznog posjetioca. Pazinska Jama inspirirala je poznatog pisca fantastičnih romana Julesa Verna koji ju je opisao u svom djelu **Matija Sandore.** Glavni junak romana bio je zatvoren u pazinskom kaštelu te je iz zatvora pobjegao spustavši se u Jamu. Kroz ponor on se probio podzemnim koritom Pazinčice sve do Limskog kanala.

Pazin se prvi put spominje u X stoljeću kao posjed porečkog biskupa, a u XII stoljeću postaje sjedište Pazinske grofovije, budući da je početkom XIII stoljeća ženidbom prešao iz posjeda porodice Schwarzenburg u ruke goričkih grofova. Nasljedstvom, Pazinska grofovija postaje

1374. vlasništvo Habsburgovaca koji je opet daju kao feud raznim plemićkim porodicama, od kojih je posljednja bila porodica Montecuccoli u XVIII stoljeću. U XIX stoljeću Pazin je neko vrijeme (1825—1861) administrativni centar Istre, a i danas je središte njenog srednjeg dijela.

U Pazinu živi oko 5000 stanovnika, pretežno Hrvata. I u prošlosti je u njemu — uz uži građanski sloj koji je pripadao talijanskom kulturnom krugu — prevladavalo hrvatsko stanovništvo. Krajem stoljeća Pazin je značajno nacionalno središte istarskih Hrvata. U tom dijelu Istre postojala su mnoga kulturna, prosvjetna, umjetnička i gospodarska društava. Krajem XIX stoljeća otvorena je u Pazinu prva hrvatska gimnazija na području Istre u kojoj su se školovali najistaknutiji istarski intelektualci (Mijo Mirković, Otokar Keršovani i dr.) Godine 1918, kad je Istra pripala Italiji, gimnazija je zatvorena, a ponovo je proradila 1945. godine.

Među značajnije spomenike kulture u Pazinu ubraja se **kaštel** koji je bio središte gospodara, kapetana i namjesnika Pazinske grofovije, a podignut je u XI stoljeću visoko iznad ponora u koji ponire Pazinčica. Današnji izgled kaštela je skup arhitektonskih elemenata od početka XV pa sve do XIX stoljeća. Najstariji sačuvani dio je južni ulaz u trakt (iz početka XV stoljeća) na kojem se primjećuju gotički detalji prozora i vrata sjevernoevropskog karaktera, a također i kvadratna i okrugla kula koje su štitile prilaze kaštelu s istoka u sklopu bedema koji je opkoljavao unutarnje dvorište. U XVI stoljeću podignute su s unutarnje i vanjske strane zaštitnog bedema stambene i gospodarske prostorije, ali uvijek povezane u jednu cjelinu. Prilikom ovih radova dobio je pazinski kaštel današnji tlocrtni raspored, dok mu je izgled izmijenjen krajem XVIII stoljeća kad su povećani otvori prozora na vanjskoj i dvorišnoj fasadi. Kaštel u Pazinu jasan je primjer arhitekture austrijskih burgova, snažnih i masivnih, s mjestimično probijenim zidnim površinama, i to uglavnom u obrambene svrhe.
U kaštelu su uređene zbirke **Etnografskog muzeja Istre,** a u jednoj od prizemnih prostorija nalazi se izložba crkvenih zvona, koja su za vrijeme drugog svjetskog rata bila skinuta s crkvenih zvonika i preslica, odnesena u Italiju

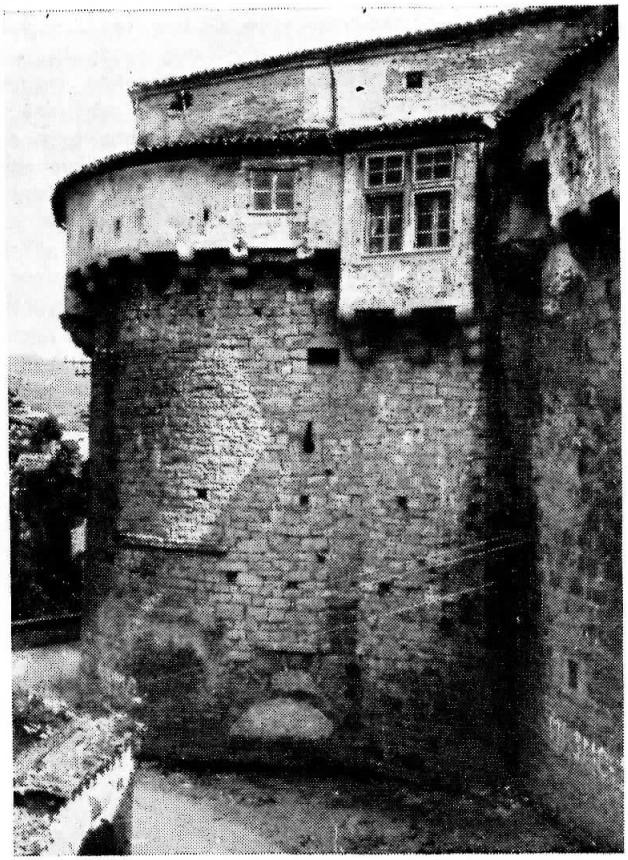

PAZIN, KAŠTEL

i nedavno vraćena. Zvona pripadaju periodu XIV do XIX stoljeća i izrađena su u talionicama Austrije, Slovenije i Italije.
Pod zaštitom kaštela izgrađeno je malo naselje — **citadella.** Sačuvane zgrade u njemu potječu iz XV, XVI, i XVII stoljeća. U sklopu tih zgrada, a nasuprot kaštelu, nalazi se zgrada u kojoj je smješten Državni arhiv Istre. Župna crkva **sv. Nikole,** koja se nalazi izvan ovog dijela Pazina, vrlo je vrijedan spomenički objekt. Sagrađena je

godine 1266. u romaničkom stilu. Godine 1441. dograđeno je crkvi gotičko svetište mrežastog svoda čiji su »ključevi« rebara na svodu ukrašeni grbovima raznih feudalnih obitelji. U XVIII stoljeću crkva je proširena i pregrađena te njen današnji izgled potječe iz tog vremena. Zidovi i svod svetišta oslikani su oko 1460. vrlo kvalitetnim freskama nepoznatog majstora iz kruga južnotirolskih slikarskih radionica. U pojedinim poljima prikazane su scene iz Starog i Novog zavjeta, ciklus Stvaranje svijeta i borbe dobrih i zlih anđela. Na zidu iza velikog mramornog baroknog oltara nalazi se scena Raspeće koje se proteže čitavom visokom stijenom svetišta.

U blizini crkve nalazi se masivni zvonik iz 1705.

Franjevačka crkva u gornjem dijelu Pazina ima također kasnogotički mrežasti svod u svetištu iz 1481. godine. Na oltaru je veliki i kvalitetni poliptih koji je 1536. izradio venecijanski majstor Girolamus da Santa Croce. Uz crkvu je i franjevački samostan.

U toku nacionalnih borbi hrvatski pokret dobio je većinu u pazinskom općinskom zastupstvu već godine 1872, ali je još značajnija izborna pobjeda izvojevana 1886. U pazinskoj općinskoj administraciji Hrvati su provodili politiku nacionalne jednakopravnosti priznavajući jednaka nacionalna prava i Hrvatima i Talijanima.

Godine 1943. Pazin je bio centar narodnog ustanka u Istri i u njemu je 25. septembra te godine donesena historijska odluka o priključenju Istre matici zemlji, Hrvatskoj i Jugoslaviji.

BERAM

Malo, zbijeno naselje Beram udaljeno je od Pazina oko 6 km, a od Motovuna oko 14 km. Izgrađeno je na brežuljku na kojem je nekad postojala prethistorijska gradina čije je grobište — nekropola — otkriveno na njegovim jugozapadnim padinama. U srednjem vijeku bio je Beram najprije feud tršćanskih biskupa, a zatim dio Pazinske grofovije. Još se i danas vide ostaci starih utvrda kojima je ovo naselje bilo zaštićeno.

Na malom trgu usred mjesta nalazi se župna crkva sv. **Martina** podignuta 1431. godine kako to navodi glagoljski natpis na krstionici. Crkva je u XIX stoljeću gotovo sasvim preuređena. Od ranije građevine sačuvani su samo apsida iza oltara, s rebrastim svodom i zidnim slikarijama iz XV stoljeća, i istočni zid današnje crkve na kojem su također sačuvane gotičke zidne slikarije i gotički reljef s prikazom sv. Martina. Na glavnom oltaru je uljana slika koja prikazuje sv. Martina, kvalitetni rad Celestina Medovića. U riznici crkve čuvaju se vrijedna gotička pokaznica od pozlaćena srebra i gotički kalež iz XV stoljeća. Oko 1 km istočno od Berma na seoskom groblju nalazi se mala kapela sv. Marije na Škriljinah. Unutrašnjost kapele oslikana je vrlo kvalitetnim slikarijama srednjoevropskog utjecaja, koje su rad domaćeg majstora Vincenta iz Kastva (1474 godine). Ikonografski su naročito zanimljive kompozicije Mrtvačkog plesa na kojem su prikazani likovi iz raznih društvenih staleža u društvu s kosturima. Na ovoj kompoziciji simbolički je izražena misao da su pred zakonom smrti svi izjednačeni — i kralj, i papa, i biskup, i gostioničar, i prosjak. Kompozicija Poklonstvo kraljeva, duga oko 8 m, prikazuje veliku povorku vitezova na konjima koje predvode Tri kralja. Povorka

BERAM, BAKROREZ IZ XVII ST.

BERAM, DETALJ FRESKE IZ CRKVE SV. MARIJE NA ŠKRILJINAH

prolazi kroz istarski pejzaž koji je prikazan u pozadini slike, dok su ispod povorke naslikani prizori iz lova i ilustrirane neke basne, kao basna o lisici i rodi, o lisici i pijetlovima i dr. Ostale scene na zidovima kapele predočuju prizore iz života i smrti Kristove.

U Bermu je rođen Vladimir Gortan, nacionalni heroj Istre. Godine 1929. fašistički specijalni sud osudio ga je na smrt te je tada u Puli strijeljan. U doba fašizma Vladimir Gortan postao je simbol otpora naroda Istre, a u toku narodno-oslobodilačke borbe prva istarska brigada nazvana je njegovim imenom. Na glavnoj cesti ispod Berma podignut mu je 1953. spomenik po projektima arhitekata Zdenka Sile i Zdenka Kolacija.

OPRTALJ

Naselje je izgrađeno na brežuljku (378 m nadmorske visine), oko 9 km sjeverno od Motovuna.

Kao i Motovun, Oprtalj se također razvio na mjestu prethistorijske gradine gdje se sačuvao kontinuitet naselje-

OPRTALJ, NADSVOĐENI PROLAZ

nosti sve do danas. U rimsko doba bila je ovdje manja vojna stanica, dok je u srednjem vijeku Oprtalj bio kaštel u posjedu njemačkih feudalaca. Godine 1209. pada pod vlast akvilejskog patrijarha. Patrijarsi upravljaju njime preko svojih namjesnika — gastalda — sve do 1420. godine, tj. do propasti svoje svjetovne vlasti koju u Istri preuzima Venecija. Pod venecijanskom upravom ostaje do propasti Venecije 1797. godine, a zatim poslije kratke vladavine Francuza prelazi pod vlast Austrije i dijeli sudbinu ostale Istre.

Tlocrtni oblik naselja nepravilan je elipsoid koji je u srednjem vijeku, za vrijeme mletačke vladavine, bio obuhvaćen čvrstim fortifikacionim sistemom. Danas se od gradskih zidova vrlo malo sačuvalo jer su većim dijelom srušeni ili uklopljeni u kasniju izgradnju. Djelomično su sačuvana gradska vrata koja su se nalazila u sklopu bedema i koja su, usprkos pregradnji izvedenoj 1756. godine, zadržala prvobitne arhitektonske elemente.

U ovom najstarijem dijelu naselja još se osjeća srednjovjekovni raspored nepravilnih i vijugavih komunikacija koje prate konfiguraciju tla. Tri glavne radijalne ulice sastaju se u centru naselja na glavnom trgu, na kojem se nalazila gradska palača (izgorjela u drugom svjetskom ratu), žitnica (fondak), te zvonik i župna crkva. Crkva se smjestila na najvišoj tački naselja, tako da ne samo zvonik već i njen visoki zabat dominiraju siluetom grada. Župna crkva **sv. Jurja** velika je trobrodna kasnogotička građevina. Sagradio ju je majstor iz Kranja početkom XVI stoljeća na mjestu starije crkve koja je tom prilikom potpuno preuređena. U XVIII stoljeću crkva je produžena prema zapadu i od tada datira njezina današnja fasada. Neke su dogradnje uz crkvu iz tog vremena, a neke su i iz XIX stoljeća. Od građevina iz XVI stoljeća sačuvan je gotički mrežast svod, s interesantno skulpiranim konzolama i »ključevima« rebra na svodu, kao i presvođena otvorena supstrukcija ispod apside.

Oltari u crkvi pripadaju baroknoj fazi gradnje. Slika na glavnom oltaru koja prikazuje sv. Jurja na konju rad je Baldassarea d'Annna iz XVIII stoljeća, a kipovi su rad F. Benazzija kojemu pripadaju i skulpture u župnoj crkvi u Motovunu. U pokrajnjoj lijevoj kapeli nalazi se kopija slike **sv. Trojstva** V. Carpaccija.

U naselju ima nekoliko lijepih renesansnih i baroknih zgrada. Nekoliko natkrivenih prolaza koji povezuju zgrade iznad ulice svjedoče o oskudici stambenog prostora među bedemima. Ispred gradskih vrata nalazi se gradska loža iz XVIII stoljeća, rastvorena na sve strane visokim otvorima s polukružnim gornjim dijelom u kojoj su izloženi rimski i srednjovjekovni fragmenti kamenih spomenika. U kapeli **sv. Roka,** također izvan gradskih bedema, sačuvane su freske iz XVI stoljeća, još nepotpuno očišćene, domaćeg majstora Antona iz Padove (Kašćerga).

Oko jedan kilometar sjeverozapadno od Oprtlja nalazi se kapela **Male Gospe** čiji su zidovi lađe u dva reda ukrašeni zidnim slikarijama. Cijeli istočni zid — trijumfalni luk s prizorom Navještenja i prvo polje u gornjem redu južnog zida s prikazom Marije zaštitnice oslikao je godine 1471. u renesansnim oblicima majstor Klerigin iz Kopra, dok su preostale slikarije rad drugog majstora koji u to isto vrijeme još radi u gotičkoj tradiciji istarskih domaćih radionica.

Južno od Oprtlja, također na udaljenosti od oko 1 km, nalaze se u kapeli **sv. Jelene** zidne slike iz početka XV stoljeća, a rad su Klerigina starijeg, dok su u kapeli **sv. Silvestra,** nešto južnije, djelomično sačuvane renesansne zidne slike nepoznatog majstora.

GROŽNJAN

Grožnjan je udaljen oko 15 km od Motovuna, sjeverno od ceste koja vodi u Buje. Izgrađen je na rubu brežuljka koji se uzdiže nad dolinom rijeke Mirne. U rimsko doba bio je od manjeg značenja, a u srednjem vijeku do 1358. Grožnjan je kaštel koji pripada akvilejskom patrijarhu, odnosno njegovim vazalima. Godine 1358. njegov tadašnji gospodar Ulrih Reifenberg prodaje ga Veneciji te je od tada do 1394. sjedište venecijanske uprave za sjeverni dio njezina teritorija u Istri. U tom razdoblju izvršeni su veći zahvati na pojačavanju i učvršćivanju gradskih bedema koji su danas tek mjestimično sačuvani. Od dviju

GROŽNJAN, GRADSKA VRATA

gradskih vrata sačuvana su samo glavna iz XV—XVI stoljeća, koja su se nalazila na istočnoj strani naselja. S vanjske strane vrata uzidane su kamene ploče s natpisima i grbovima venecijanskih načelnika koji su upravljali Grožnjanom. Na jednoj ploči iz 1484. isklesana je gotička **Madona** s djetetom i dva anđela.

Desno od gradskih vrata, prislonjena uz unutrašnji gradski zid, izgrađena je 1587. gradska loža koja se u prizemlju koristila za sudovanje, a na katovima je bilo spremište za žito — »fondak«.

Na glavnom trgu nalazi se župna crkva **sv. Vida i Modesta** iz 1770. godine, veći objekt sagrađen u baroknim oblicima. Odijeljeni zvonik potječe s kraja XVII stoljeća. U crkvi su vrijedne renesansne korske klupe dosta rustično obrađene, a u sakristiji se nalazi umjetnički vrijedna uljana slika sv. Petra iz Alkantare iz XVII stoljeća. Među crkvenim posuđem ističe se srebrni ostenzorij iz 1612. Od profane arhitekture uglavnom su sačuvane zgrade sagrađene ili pregrađene u XVII i XVIII stoljeću. Naselje

je međutim sačuvalo karakter srednjovjekovnih utvrđenih gradića s gustom izgradnjom u prostoru opkoljenom čvrstim zidinama. Ovakva izgradnja, uslijed pomanjkanja prostora, stvorila je vrlo interesantna i slikovita urbanistička rješenja, krivudave uličice u kojima nailazimo na natkrivene prolaze, prekinute perspektive, male trgove i sl. Kapela **sv. Kuzme i Damjana** ispred gradskih vrata jednostavnih je oblika s prigrađenom lopicom. Sagrađena je 1554. ali je 1834. pregrađena.

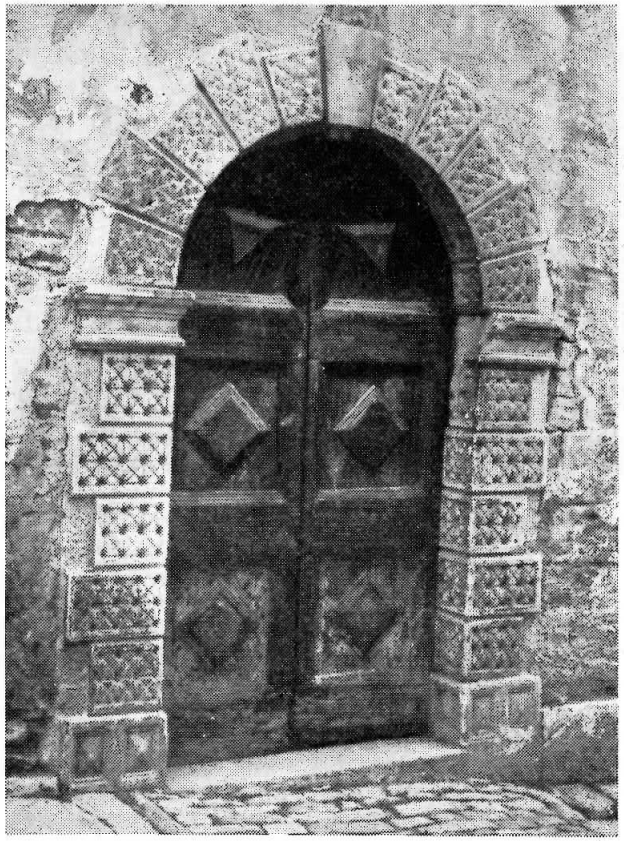

GROŽNJAN, PORTAL

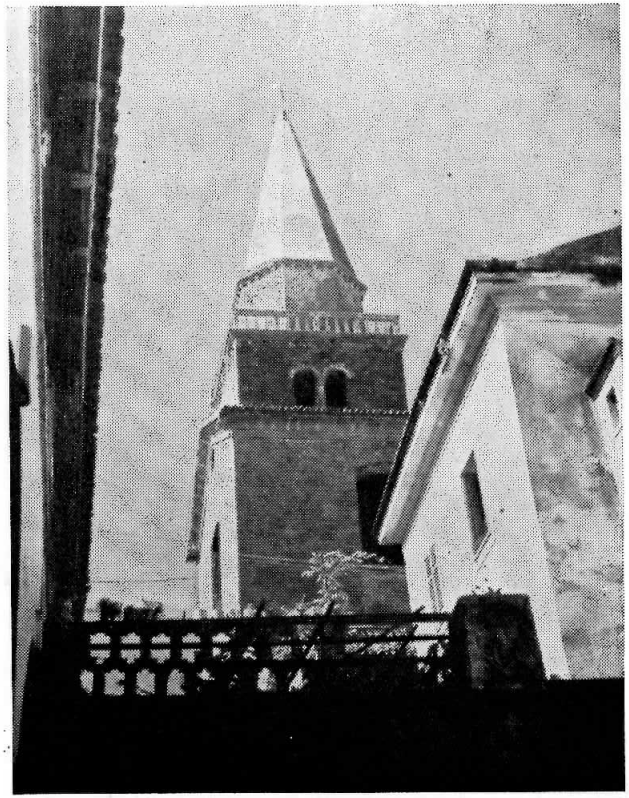

GROŽNJAN, ZVONIK ŽUPNE CRKVE

Grožnjan je iza priključenja Jugoslaviji izmijenio strukturu stanovništva. Jedan dio stanovnika talijanske narodnosti iselio se u Italiju, pa su se u Grožnjan kao sezonski gosti nastanili umjetnici, slikari i kipari iz raznih krajeva Jugoslavije, koji tom gradiću daju posebni pečat nastojeći da što više sačuvaju njegov prvobitni originalni karakter i izgled. U gradskoj loži postavljena je mala izložba moderne skulpture, a u zgradi uz ložu uređena je Galerija slikarskih i kiparskih radova tamošnjih umjetnika. Pojedine zgrade pretvaraju se u atelijere, a na ulicama često

se vide slikari uz platna, koji se inspiriraju mnogobrojnim atraktivnim grožnjanskim motivima.

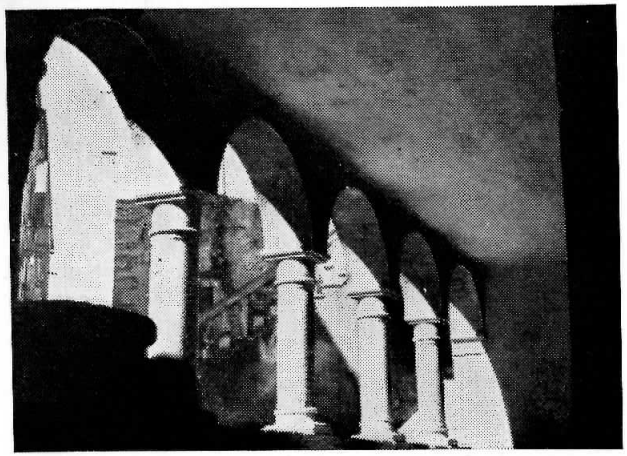

GROŽNJAN, GRADSKA LOŽA

ZAVRŠJE

Završje je udaljeno 15 km od Motovuna, a nalazi se desno od ceste koja vodi u Buje. Zbijeno je na vrhu manjeg brežuljka koji sa tri strane nadvisuje i zaštićuje nešto viši niz brežuljaka, dok mu je južna strana širom otvorena prema dolini rijeke Mirne. Prilagodivši se konfiguraciji samog brežuljka, naselje ima oblik stošca koji završava visokom vertikalom zvonika-kule koja dominira cijelim tim ambijentom. Dok samo pretpostavljamo da je ovaj brežuljak, s obzirom na svoj oblik, u prethistoriji bio iskorišten za izgradnju gradine, u rimsko je doba ovdje svakako bila vojna stanica ili vojni logor. Naime, u samom Završju i u njegovoj okolici nađeno je više natpisa, fragmenata keramike i staklenih predmeta iz rimskog doba. U srednjem vijeku to je bio kaštel goričkih grofova u sklopu Pazinske grofovije. Godine 1523. pripao je Veneciji koja ga je prodala obitelji Contarini. Poslije propasti Venecije Završje dijeli sudbinu ostale Istre.

Kao i mnogi drugi gradići u unutrašnjosti Istre Završje je imalo svoje fortifikacije, ali su se samo fragmentarno sačuvale, i to na jugoistočnoj strani naselja. U sklopu zidina sačuvana su i južna vrata uz koja je sa svake strane bila po jedna kula što je štitila ulaz u grad. Iznad otvora na vratima s vanjske strane uzidana je kamena ploča s reljefnim prikazima Bakha i Ariadne, koja potječe iz rimskog doba te je ovamo naknadno uzidana. Lijevo od vrata je grb obitelji Contarini koja je od XVI do XVIII stoljeća bila vlasnik Završja.

Na malom trgu usred naselja nalazi se kaštel (kuća br. 13), sjedište nekadašnjih vlasnika Završja, koji u svom današnjem obliku pripada XVII stoljeću. Glavni ulaz u zgradu bio je na dvorišnoj — istočnoj fasadi, gdje je visoko stepenište vodilo u prvi kat, vjerojatno stambeni dio kaštela.

Od profane arhitekture sačuvano je više srednjovjekovnih zgrada koje su usprkos kasnijih pregradnji sačuvale arhitektonske elemente prvobitne gradnje (strukturu zidova, portale koji u gornjem dijelu završavaju lukom srpastog oblika, rustične kamene okvire i dr.). U mjestu ima više zgrada iz XVI, XVII i XVIII stoljeća od kojih su neke i datirane.

U blizini kaštela nalazi se kasnogotička crkva **sv. Marije od Ružarija,** velika trobrodna građevina pregrađena 1634.

ZAVRŠJE, ZVONIK ŽUPNE CRKVE

godine. Romanički zvonik uz južnu fasadu crkve rastvoren je tek u poslijednjem katu polukružnim biforama iznad kojih završava kamenim prsobranima.

Crvka **sv. Ivana,** izvan gradskih zidova, prostranih je razmjera, a sagrađena je po narudžbi obitelji Contarini 1792. godine. U riznici crkve čuva se vrijedno crkveno posuđe među kojim se ističe gotička pokaznica iz 1449. Na groblju, oko 3 km južno od Završja, nalazi se ranoromanička kapela **sv. Prima i Felicijana** s gotičkim zidnim slikarijama iz XV stoljeća i kamenom skulpturom Madone iz istog vremena.

ZAVRŠJE, MOTIV

BUZET

Naselje je izgrađeno na izoliranom brežuljku kupastog oblika, a nalazi se 18 km istočno od Motovuna.

Buzet je izrastao na mjestu prethistorijske gradine. U rimsko doba zvao se **Pinguentum** i bio je značajnije naselje, što se može zaključiti iz navoda u djelima rimskih historičara i geografa kao i na temelju brojnih fragmenata rimskih spomenika nađenih u Buzetu i njegovoj bližoj okolici. U srednjem vijeku Buzet je utvrđeni kaštel, isprva u vlasti njemačke vlastele, a od 1209. do 1420. godine to je posjed akvilejskog patrijarha. Nalazio se među posljednjim patrijarhovim posjedima što ih je zauzela Venecija pod čijom je vlasti ostao do njezine propasti. Iza toga dijeli sudbinu ostale Istre.

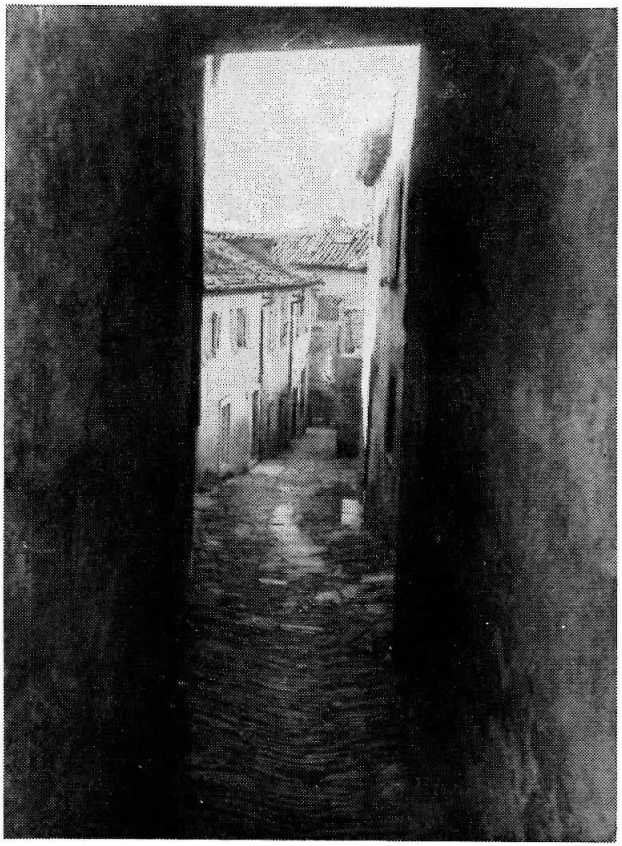

BUZET, MOTIV

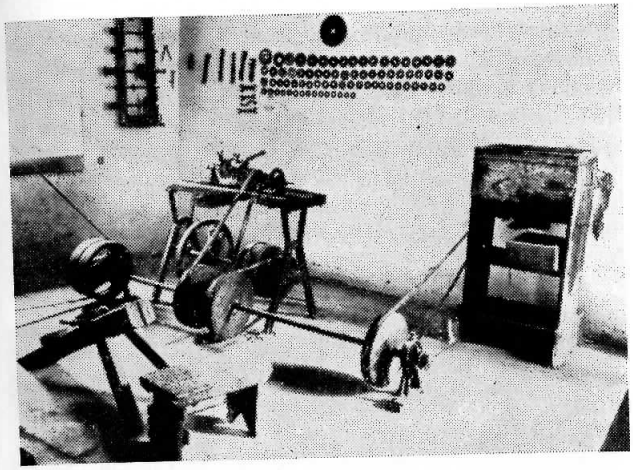

BUZET, RADIONICA ČEŠLJEVA U MUZEJSKOJ ZBIRCI

Današnji izgled mjesta potječe uglavnom iz vremena venecijanske vladavine kada se zbog napada Turaka i sukoba s Austrijom krajem XVI i početkom XVII stoljeća pojačavaju i obnavljaju gradski zidovi. Prilaze naselju čuvala su dvoja gradska vrata, velika vrata sagrađena u renesansnim oblicima 1547. i mala gradska vrata na sjeverozapadnoj strani naselja iz 1590.

Od javnih zgrada iz venecijanskog doba sačuvana je u ulici Matije Gupca br. 1. zgrada koja je bila od početka XVI do polovine XVII stoljeća sjedište rašpaljskog kapetana, venecijanskog namjesnika za cjelokupni posjed Venecije u Istri. Zgrada je jednostavnih oblika, ali je iskićena natpisima i grbovima rašpaljskih kapetana iz vremena njihova boravka u Buzetu. Osim toga sačuvala se i zgrada žitnice iz 1588. godine na kojoj je mnogo grbova nekadašnjih buzetskih načelnika.

Srednjovjekovne zgrade su uglavnom pregrađene u XVIII i XIX stoljeću te je tek po koja sačuvala kakav detalj iz vremena gradnje. Ostale zgrade potječu iz XVII, XVIII i XIX stoljeća te su bogate interesantnim detaljima — grbovima, maskeronima u zaglavnom kamenu portala, lijepo oblikovanim kamenim balkonskim ogradama i prozorima, vanjskim stepeništima i sl. Na manjem trgu nalazi se velika fontana iz XVIII stoljeća.

BUZET, DETALJ FONTANE

Župna crkva **sv. Marije,** smještena na glavnom trgu, velika je građevina, a potpuno je obnovljena u baroknim oblicima 1784. godine. Oltarne slike na glavnom i pokrajnim oltarima nisu od velike umjetničke vrijednosti, jedino manja uljana slika u jednoj pokrajnjoj prostoriji, na kojoj je prikazan portret kanonika Flega, kvalitetan je rad venecijanskog majstora iz XVII stoljeća. U riznici čuva se nekoliko vrijednih predmeta crkvenog posuđa, pokaznica iz 1453. godine od pozlaćena srebra, procesijski križ od srebra iz 1536. i drugi predmeti iz XVII stoljeća.

U Buzetu se nalazi i veća kapela **sv. Jurja** iz 1611. godine, prislonjena svojom istočnom fasadom uz gradski bedem. Na zidovima ove crkve ima više velikih uljanih slika iz XVIII stoljeća, ali umjetnička im je vrijednost mala. U blizini kapele nekoliko manjih zgrada uređeno je za potrebe etnografske zbirke. Izložene su pojedine seoske radionice, kao na pr. lončarska radionica, radionica za izradu češljeva, kovačnica i sl. Ove male izložbe, s centralnom zgradom muzeja smještenom u ulici Ivančića, čine jednu cjelinu.

Kapela **sv. Vida i Modesta** nalazi se na groblju, a potječe iz 1653. U donjem dijelu zapadne i južne fasade ugrađeni su fragmenti rimskih spomenika. Ispod Buzeta, na malom brežuljku zapadno od novoizgrađenog naselja Fontane, nalazi se mala barokna kapela sv. Ane vrlo interesantnog tlocrtnog rješenja u obliku križa.

Oko 10 km zapadno od Buzeta, desno od ceste koja vodi u Motovun, nalaze se impozantne ruševine srednjovjekovnog **Kostela.** Ovaj stari kaštel dominirao je dolinom što se proteže duboko prema sjeveru do planinskog lanca koji dijeli Buzeštinu od Ćićarije. Izgrađen je na strateški sigurnom položaju koji je s tri strane prirodno zaštićen strmim stijenama, a prilaz mu je moguć samo sa zapada gdje je za njegovu obranu podignuta visoka kula koja je u jednom dijelu ujedno služila i za stanovanje. Ovaj objekt opkoljen je s dva zaštitna bedema koji formiraju dva dvorišta. U sklopu kaštela nalazi se i gotička kapela, još dobrim dijelom sačuvana.

Buzet je bio značajni centar nacionalnog pokreta istarskih Hrvata koji su jednu od najodlučnijih političkih pobjeda ovdje doživjeli godine 1887. na općinskim izborima.

ISTARSKE TOPLICE

Na pola puta između Pazina i Buzeta nalaze se Istarske Toplice, poznati termo-mineralni izvori bogati sumporom. Iznad kupališne zgrade s mineralnim izvorima kao da prkosi i prijeti gorostasna stijena, visoka 85 metara, u sastavu vapnenastog grebena. S platoa na vrhu stijene posjetiocima se pruža nezaboravan vidik na panoramu srednje i sjeverne Istre. Stijenu su opisali još stari rimski klasici (Livius) pominjući i »castellum« — tvrđavicu, čije su ruševine sačuvane zajedno s ostacima ranogotičke crkvice s drvenim kipom njezina patrona sv. Stjepana. Na suprotnoj strani, na lijevoj obali Mirne, pruža oku posebnu draž čuvena Motovunska šuma starodrevnih hrastova, visokih brijestova i lisnatih jasenova, koja osvježava ovu dolinu u vrućim ljetnim danima.

Pokraj Toplica prolazio je nekad strateško-trgovački put starih Rimljana, a služio je u prvom redu najstarijoj rimskoj koloniji ovog dijela Istre — Motovunu. Poznato je da su Rimljani koristili termo-mineralne izvore za kupanje i za liječenje. Benussi (Trst, 1888) u svojoj studiji o Istarskim Toplicama piše: »Ostaje činjenica da vjerodostojnost nađenih natpisa na kamenim spomen-pločama upućuje i na to, da su u doba Rimskog carstva postojali kupališni uređaji podignuti o javnom trošku«.

Poslije 1600. godine nailazimo na pisane dokumente o tome da su ove toplice liječile bolesnike od reumatizma i nekih kožnih bolesti. Takav dokument ostavio je Manzueli (1600) u svom djelu o Istri u kojem se kaže: »Na podnožju planine Zrenj (Sdrogna) izvire sumporovita voda, koja uspješno liječi reumatizam.«

U XIX i XX stoljeću javljaju se prvi opisi medicinskih stručnjaka, a 1808. dr Zanantani objavljuje prvu kemijsko-fizikalnu analizu termo-mineralne vode. Cjelovite kemijsko-fizikalne analize objavili su također K. Hauer (1858), S. Miholić (1947) i drugi. Karakteristično je da se analize ova dva autora podudaraju, jedino što analiza S. Miholića sadrži i podatke o radioaktivitetu, koji je otkriven tek krajem XIX stoljeća. J. Bać, hidrogeolog koji je kaptirao 3 nova izvora (1964), ističe posebnu karakteristiku ovih izvora: »Ako usporedimo termomineralnu vodu Istarskih Toplica (S. Stjepana) sa sličnim vodama kod nas i u svijetu, uočit ćemo da nijedna sumporovita voda nije karakterizirana radioaktivnošću, a isto tako nijedna radioaktivna voda nije karakterizirana sumporovodikom — kao što je to kod voda Istarskih Toplica«. U novije vrijeme u Istarskim Toplicama izgrađen je suvremeni hotel s oko stotinu kreveta i renoviran kupališni objekt. Istarske Toplice kao specijalna bolnica sa svojim uređajima i stručnim kadrovima pruža ove medicinske usluge: kupanje u mineralnoj ljekovitoj vodi, ljekovite blatne omote (Fango), masažu, elektroterapiju i medicinsku gimnastiku.

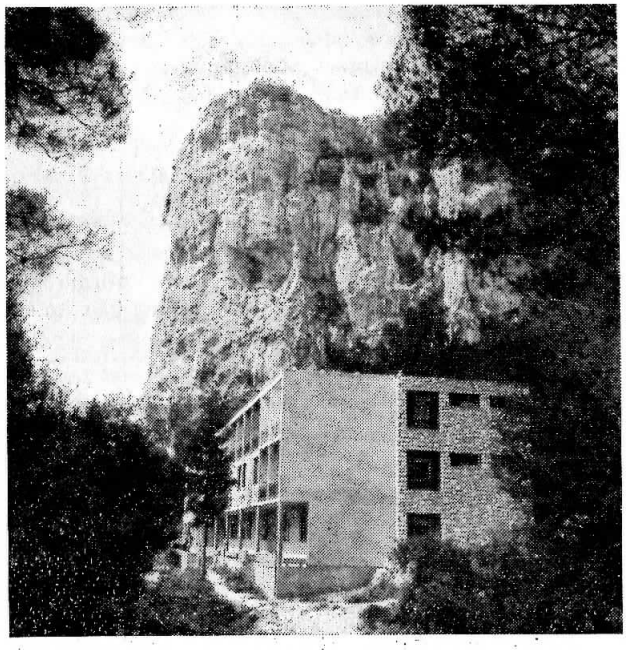

ISTARSKE TOPLICE

TURISTIČKE INFORMACIJE

HOTELI I MOTELI

PAZIN: Motel **»Lovac«**, tel. 22-024. Namijenjen je lovnom turizmu i ima boksove za lovačke pse. Pokraj motela izgrađena je olimpijska streljana za gađanje glinenih i živih golubova. — Hotel **»Partizan«** s restoranom.

MOTOVUN: Hotel **»Kaštel«** u izgradnji.

BUZET: Hotel **»Fontana«.**

ISTARSKE TOPLICE: Novoizgrađeni hotel s restoranom.

RESTORANI I GOSTIONICE:

PAZIN: Gostionice **»Kolodvor«, »Štranga«** i **»Boćana«**, restoran **»Istra«, Mlječni restoran.**

MOTOVUN: Gostionice **»Turist«** (tel. 8) i **»Putnik«**, taverna **»Motovun«.**

BUZET: Restoran **»Fontana«** i gostionica.

Gostionice u **Grožnjanu, Oprtlju, Završju, Karojbi** i **Livadama.** U **Istarskim Toplicama** restoran.

»UČKA« ugostiteljsko poduzeće Pazin

Telefon: Uprava 22-221, direktor 22-241

Pruža svoje usluge u hotelima, motelima, restoranima i gostionicama na području općine **Pazin, Poreč** i **Buje.**

Ugostiteljski objekti se nalaze u već afirmiranim izletničkim i lovnim turističkim centrima kao što su:

Motovun — restoran »Turist« tel. 8. (pošta 22-265);

Pazin — motel »Lovac«, tel. 22-024, hotel restoran »Partizan«, restoran »Istra«, mlječni restoran;

Limski kanal — Motel »Lim« tel. 4, pošta Lovreč 86-104;

Poreč — restoran »Škaleta«,

Grožnjan gostionica »Ala Bastija« telefon 7.

Usluge se još pružaju u gostionicama u većim mjestima općine Pazin.

Naši poznati specijaliteti su: teran motovunski, pinot motovunski, istarski pršut, školjke i ostali riblji specijaliteti, tartufe, pazinski puran na više načina.

Benzinske stanice

Pazin (tel. 22-107), Baderna (tel. 86-084, 1), Buzet (tel. 50).

Autoservisi:

Pazin: Auto-moto društvo »Naprijed«, Šetalište narodnog ustanka 7, tel. 22-113; Automehaničarska radionica Ferenčić, Zagrebačka bb; Automehaničarska radionica Nadišić-Žgrabljić, Ul. JNA 5.

Banke

Riječka banka, **Filijala Pazin,** tel. 22-240. Obavlja mjenjačke devizne poslove. Vodi devizne račune naših građana koji su na radu u inozemstvu uz kamate koje plaća u devizama i dinarima. Po ovlaštenju vlasnika deviznih računa vrši za njihov račun plaćanja i doznake u tuzemstvu i inozemstvu. Na uloge odobrava kamate od 6—8% i daje potrošačke kredite za kupnju robe. Za devizne račune odobrava 6% kamata u devizama i 1% u dinarima.

Riječka banka, **Filijala Buzet,** tel. 22

Pošte

Pazin (Zagrebačka 2), **Motovun, Buzet, Livade, Karojba, Grožnjan, Oprtalj.**

Zdravstvena služba

Pazin: Dom zdravlja, Šetalište narodnog ustanka 6, tel. 22-069.

Motovun: Zdravstvena stanica, tel. 22-265 (7).

Buzet: Zdravstvena stanica, tel. 4.

Apoteke

Pazin: Ljekarna »Kaštel«, Ul. 25. septembra 8a, tel. 22-031.

Buzet: Narodna apoteka, tel. 32.

Veterinarske stanice

Pazin, tel. 22-041; **Buzet,** tel. 1

Lovstvo

Lovačko društvo »Vepar«, Pazin Držćevka 3, tel. 22-270.

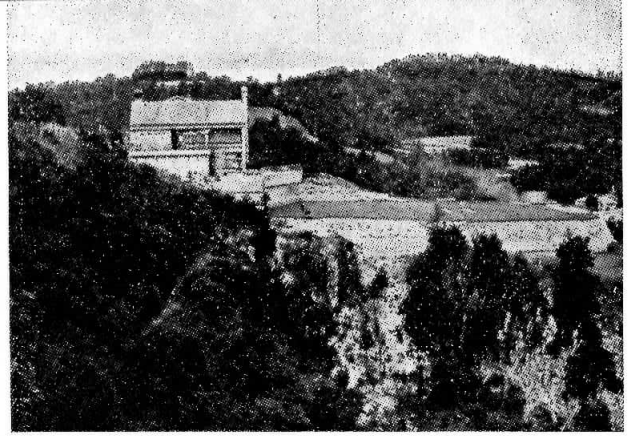

PAZIN: Pogled na motel »LOVAC«, olimpijsku streljanu i jamu

Lovačko društvo »VEPAR« u Pazinu ima svoja lovišta na 50.688 ha lovnoproduktivne površine s godišnjim odstrelom do 10.000 jarebica, fazana i zečeva. Lovišta obiluju prolaznom divljači kao što su: prepelice, šljuke, divlji golubovi, divlje grlice, bekazine i drugo. Uz to se uspješno love srne i divlje svinje.

Stranim lovcima turistima stoji na raspolaganju pet dobro organiziranih rezervata od po 1.500 ha lovnoproduktivne površine. Ovi rezervati opremljeni su potrebnim lovnotehničkim objektima a obiluju poljskom jarebicom. Svi se nalaze u neposrednoj blizini Pazina.

Veliki broj uzgajača — članova Kinološkog društva Pazin — bavi se sistematskim uzgojen čistokrvnih lovačkih pasa svih pasmina, koje plasiraju na domaće i strano tržište.

Veći dio lovišta povezan je asfaltiranim cestama. Za strane lovce i njihove lovačke pse osiguran je udoban smještaj u renomiranom motelu »LOVAC« građenom u lovačkom stilu i za potrebe lovaca turista. Uz motel postoji nova olimpijska streljana na kojoj se izvode sve vrste takmičenja u gađanju na žive i glinene golubove po međunarodnim propozicijama, a iz nje se pruža lijepi pogled na mjesto Pazin s okolicom i na ogromne stijene Pazinske jame.

Lovište Pazin odavna je poznato po bogatom asortimanu divljači, solidnom organizacijom lovnog turizma te uređenim lovnotehničkim i sportskim objektima.

ŽTP

Ž T P — Ljubljana

transportno podjetje — Postojna

Kraigherjeva 11

Tel.: 21-361

Železničko transportno poduzeće za prevoz putnika i robe u unutrašnjem i međunarodnom saobraćaju.

Cijenjeni putnici, putovanje željeznicom danas je najjeftinije putovanje. Apsolutna sigurnost, komfor i ostale pogodnosti. U našim vlakovima stoje vam na raspolaganju spavaća i kušet kola, vagon restoran.

Informacije u toku vožnje,

klima uređaji,

mjenjačka služba u toku vožnje.

U najskorije vrijeme predstoji uvođenje brzih motornih kola Pula—Divača i Pula—Zagreb preko Ljubljane.

Direktne veze iz Pule do Zagreba i Beograda brzim vlakovima. Presjedanjem u Divači i Ljubljani moguće su veze sa svim gradovima u Jugoslaviji i inozemstvu.

Na svim relacijama preuzimamo prevoz i dostavu svih vrsta roba. Očekujemo da ćete nam povjeriti i prevoz svog automobila.

ISTRAPLASTIKA

poduzeće za preradu plastičnih masa

PAZIN

Telefoni: 22-070, 22-247

Proizvodi polietilen ambalažu sa i bez štampe, galanterijske proizvode za domaćinstvo i široku potrošnju. Također proizvodi razne plastične artikle za potrebe industrije.

JADRAN

Trgovačko poduzeće Buzet

Telefoni: 23, 13.

Poduzeće se bavi trgovinom na veliko i malo. Ima prodavaonice živežnih namirnica, tekstila, industrijske robe, namještaja, elektromaterijala i dijelova za automobile.

Prodaja građevinskog materijala na veliko i malo u stovarištima u Puli (tel. 31-01) i Umagu (tel. 22-52).

Posjetite naše ugostiteljske objekte: hotel »Fontanu« i gostionicu u starom gradu Buzetu. U restoranu hotela »Fontana« poslužuju se istarski specijaliteti: pršut, sir i čuvene tartufe.

DRVOPLAST

Tvornica namještaja i plastičnih proizvoda

BUZET

Ovo buzetsko poduzeće proizvodi najsuvremeniji namještaj za ugostiteljstvo, turizam i široku potrošnju.

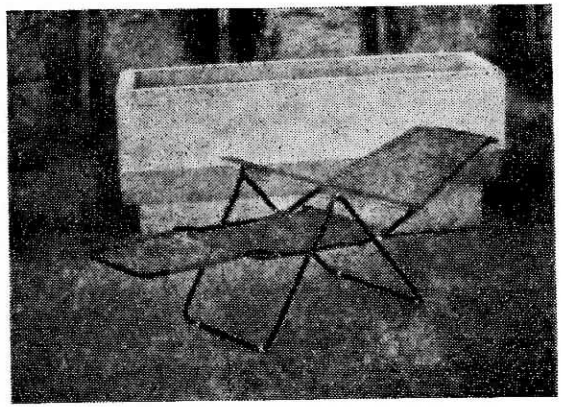

BIFE »MARINA«

ROVINJ

Tel.: 81-023

Smješten je u strogom centru grada na obali pokraj pošte i čuven je po svojim specijalitetima. **Školjke, rakovi, jastog** i sve ostale vrste morskih riba. **Janjetina i odojak na ražnju. Ćevapčići, ražnjići, vješalice, čop** i ostali specijaliteti na žaru. Sve ostale vrste jela po narudžbi. Poseban kuriozitet ovog lokala: garnirano miješano meso na žaru nazvano PORPURI MARINA.

KEMIJSKI KOMBINAT — CKK

tvornica brodskih boja »Submarincolor«

U m a g

Tel.: 21-80, 21-84

Proizvodi sve vrste kvalitetnih uljnih boja namijenjenih brodogradnji.

Izvozi svoje proizvode u zemlje Evrope, Azije, Afrike i srednje Amerike.

STAMBENO PODUZEĆE

»S L O G A« — PAZIN

Osim poslova oko održavanja fonda stambenih zgrada, u svojim servisima preuzima zidarske, soboslikarske, ličilačke, stolarske, parketarske, električarske, vodoinstalaterske i štamparske radove. Popravak televizora, radio-aparata i aparata za domaćinstvo. Frizerski salon.

INTERCOMMERCE

Export-import Umag, E. Miloša 20

s predstavništvima u:

Zagrebu — Jurišićeva 2/a
Beogradu — Starine Novaka 5
Rijeci — Blaža Polića 2/1
Sežani — Skladišna b.b.

Obavlja vanjskotrgovinske poslove, i to:

1) Izvoz i uvoz svih vrsta robe u malograničnom prometu s Italijom.
2) Izvoz i uvoz sa svim zemljama:
   a) stoke, mesa, živadi, jaja, perja, divljači;
   b) tekstila i tekstilnih sirovina;
   c) građevinskog materijala na bazi nemetala;
   d) ribe (svježe, smrznute i konzervirane);
   e) galanterijske i bazarske robe i igračaka;
   f) zastupanje inozemnih firmi

s konsignacionim skladištem u ZAGREBU.

POLJOPRIVREDNI KOMBINAT »BEOGRAD«
PRODAJNI SERVIS »I S T R A«, ROVINJ

U svom sastavu ima slijedeće ugostiteljske objekte:

HOTEL »ROVINJ« — ROVINJ (tel. 81-109 i 81-104). Lociran na zapadnoj strani Rovinja odakle se pruža prekrasan pogled na obližnje otoke i plavetnilo mora. Smještajni kapacitet 150 ležaja. Sve sobe imaju tuš, WC i vlastiti balkon s pogledom na more. Restoran s domaćom i internacionalnom kuhinjom. Usluge solidne, cijene umjerene. Terasa kapaciteta 200 sjedišta. Ples na terasi od 20 do 23 sata. Noćni bar otvoren dnevno od 23 do 3 sata ujutro. Natkriveni bazen s toplom morskom vodom veličine 10 x 8 metara. Plaža ispred hotela. Hotel otvoren cijelu godinu.
RESTORAN »BRODIĆ« (tel. 81-203). Nudi bogati asortiman prvorazrednih ugostiteljskih usluga. Podvorba brza i solidna u zatvorenom i na terasi.

RESTORAN »VECCIA BATANA« I MLIJEČNI RESTORAN (tel. 81-169). U svojim pogonima pružaju kvalitetne ugostiteljske usluge. Podvorba brza i solidna.

LABINKA

TVORNICA OPREME ZA TRGOVINU I UGOSTITELJSTVO
L A B I N
Telefon: 82-221, 82-209

Proizvodi:

Električne mlinove za kavu tip EMK-50 i EMK-20
Električne mlinove za mak tip EMM-30
Električne gravitacione mesoreznice tip EMG-30
Automatske strojeve za pranje suđa
Metalnu galanteriju za sanitarne čvorove
Proizvodni asortiman »Labinke« ima svestranu primjenu u trgovini i ugostiteljstvu.

JADRAN — Rovinj

— JUGOSLAVIJA — TELEFON: 81-122

Hoteli Ugostiteljskog poduzeća »JADRAN« i autokamp s bungalovima smješteni su u šumovitom predjelu Rovinja i na otocima. Ukupni kapaciteti poduzeća iznose 2130 ležaja.

Hotel »PARK« s depandansom — tel. 81-122. Moderan ugostiteljski objekt otvoren cijele godine, smješten između borove šume i obale mora. Većina soba s balkonom i pogledom na more. Sve sobe imaju tuš i WC. Centralno grijanje. Mini-golf u neposrednoj blizini.

Hotel »KATARINA«, tel. 81-057, nalazi se u neposrednoj blizini grada na istoimenom otoku. Motorni čamci saobraćaju neprekidno između otoka i grada. More i borova šuma okružuju hotel. Noćni bar, zabavni centar i društvene sale u starom dvorcu. Sve sobe imaju pogled na more, a većina soba i balkon. Najveći komfor: topla i hladna tekuća voda, tuš, WC, centralno grijanje.

Hotel »CRVENI OTOK« — tel. 81-133, smješten na istoimenom otoku u prekrasnoj borovoj šumi, udaljen od grada 10 minuta vožnje motornim čamcem. Stari dvorac preuređen u ugostiteljski objekt s restaurantom i terasom, dvije depandanse, kao i depandansa »Park«, imaju zajedno 324 ležaja.

Hotel »ISTRA« na Crvenom otoku s 330 ležaja je najmoderniji i najkomforniji. Raspolaže s dva swimming poola, mini-golfom i tenis igralištem. Sve sobe imaju balkon i pogled na more, toplu i hladnu vodu, kadu i WC. Nenaseljeni otok-blizanac Maškin preuređen je u nudističku plažu. Mogućnost kupanja i odmora u savršenoj tišini.

Hotel »MONTE MULINI« — tel. 81-141, ima zajedno s dvije depandanse 230 ležaja. Centralno grijanje, tuš, WC, većina soba s balkonom. U centralnom objektu restaurant i terasa, kao i noćni bar — zabavni noćni centar Rovinja. Mini-golf u neposrednoj blizini.

Hotel »JADRAN« — tel. 81-176, nalazi se u centru grada i raspolaže s 54 ležaja, restaurantom, kavanom i terasom. U sobama tekuća voda, katne kupaonice i WC.

Hotel »LONE« s depandansom — tel. 81-070. Tihi hotel s depandansom u prekrasnoj borovoj šumi. Sve sobe s balkonom, toplom i hladnom vodom, tušem i WC-om.

AUTOCAMP, tel. 81-013, smješten u borovoj šumi u neposrednoj blizini mora. Raspolaže s 1.000 mjesta za automobile. U bungalovima ima 74 ležaja.

Svi hoteli nude domaće i strane specijalitete i veliki izbor prvoklasnih vina. Mjenjačnice u svim hotelima. Organizacija i prijava izleta u svim hotelima.

PAZINKA

Tekstilna industrija

PAZIN

Telefon: 22-022, 22-002

P r o i z v o d i **pamučne tkanine za posteljinu** u širinama od 132 do 260 cm; **»Mornar« keper** za radna odijela; **plastiflex** — plastificirane tapete za oblaganje zidova i namještaja; **kotril** — umjetni pliš za konfekciju.

»Pazinka« je jedna od najsuvremenijih tekstilnih tvornica u Jugoslaviji. Pretežno je orijentirana na izvoz. Oko 70% svojih proizvoda izvozi u USA, Italiju, Englesku i Njemačku.

Prva tvornica u Jugoslaviji koja za oplemenjivanje tkanina uvodi metodu plastifikacije.

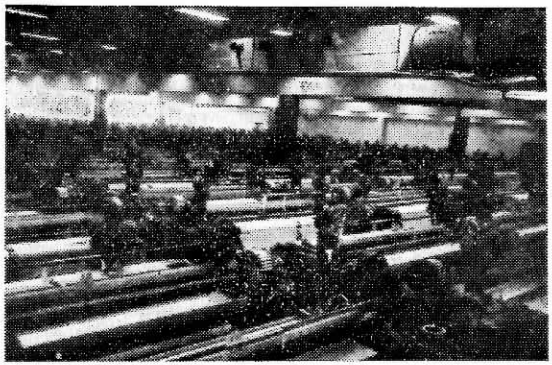

PRVOMAJSKA

TVORNICA ALATNIH STROJEVA — ZAGREB

Telegrami: Prvomajska Zagreb; Telex: 21-247;
P. pretinac 102; Telefon: 646-804

Specijalizirani pogon za proizvodnju tokarilica Raša
Telefon: 82-015

P R O I Z V O D I M O :

Tipizirane jedinke za gradnju specijalnih strojeva
Univerzalne tokarilice
Produkcione tokarilice
Revolver tokarilice
Univerzalne alatne glodalice
Glodalice sa univerzalnom glavom
Konzolne glodalice
Univerzalne oštrilice za alat
Pribore za alatne strojeve

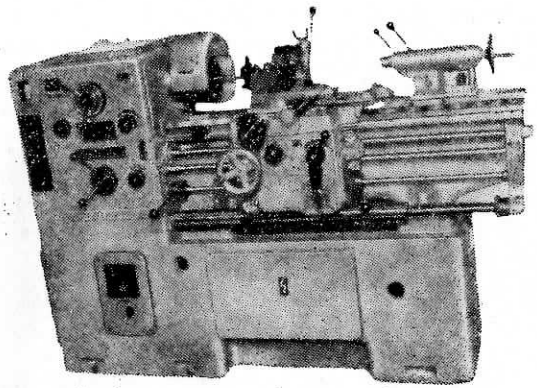

Univerzalna tokarilica tip TNP-145

KARAKTERISTIKE VINA
Poljoprivrednog industrijskog kombinata
UMAG

M A L V A Z I J A
istarska
najpoznatije istarsko bijelo vino. Ima svijetlu zlatno-žutu boju, posebno prijatnu aromu, vrlo harmonično i puno. Prija uz svako jelo i zadovoljava svačiji ukus.

P I N O T
bijeli
Prvorazredno vino, lijepe boje, profinjenog sortnog mirisa i delikatnog ukusa.
Zadovoljava i najprofinjenije ukuse, a naročito prija uz ribu.

T E R A N
Tipično istarsko crno vino. Odlikuje se živom crvenom bojom i posebnom prijatnom aromom. Bogat je slobodnim kiselinama koje ga čine kiselkasto ljupkim.
Naročito je prikladan uz pečenje i divljač.

B O R G O N J A
Vrlo cijenjeno crno vino koje se odlikuje lijepom rubin bojom, nježnim vinskim mirisom i vrlo prijatnim ukusom. Prikladno je uz pečenje i sireve.

M E R L O T
Vrlo fino crno vino intenzivne rubin boje, karakterističnog sortnog mirisa i ukusa, vrlo prijatno.
Prikladno uz pečenje.

M I S T E L A
Specijalno bujsko vino (desertno) zlatne boje, finog mirisa, slatkog i aromatičnog okusa.
Servira se uz razne poslastice, a preporučljivo je i kao lijek za slabokrvne i rekonvalescente.

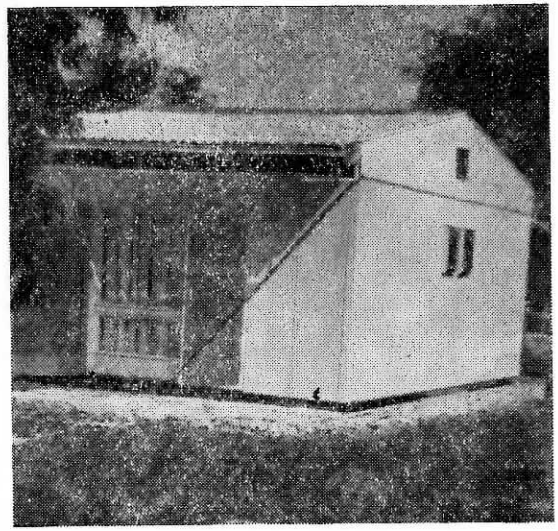

A D R I A

poduzeće za turizam i ugostiteljstvo
U M A G

Tel.: 21-25, 22-65

AUTOKAMP s bungalovima u turističkom naselju STELLA MARIS smješten između Savudrije i Umaga. Ima kapacitet od 700 ležaja. U svakoj kućici su 3 do 4 ležaja, hladna i topla voda, kompletno opremljena kuhinja i sav ostali komfor. U kampu se može smjestiti 1000 šatora. Postoji restoran s terasom za ples, trgovina živežnim namirnicama i voćem i povrćem. Kamp ima hladnjak i sve potrebne sanitarne instalacije, vlastitu plažu i posebnu plažu za djecu.

HOTEL PALMA s restoranom i terasom (C kategorija). Ima ukupno 50 kreveta i sav potreban komfor. Otvoren je tokom cijele godine, a u sezoni plesna muzika svake večeri od 20 do 24 sata.

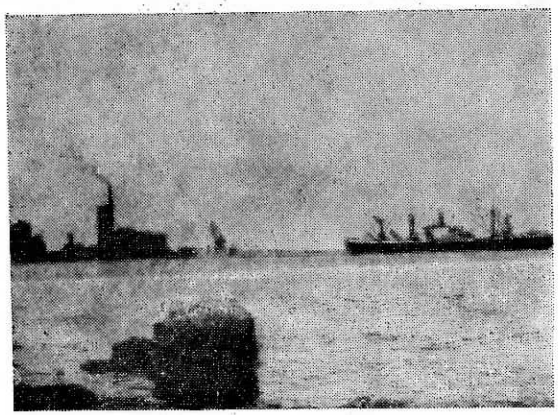

TVORNICA CEMENTA UMAG

Tel.: 22-24, 22-44

Novoizgrađena tvornica sa suvremenom opremom i tehnologijom, proizvodi najkvalitetniji portland cement. Ovaj cement se upotrebljava za sve vrste betonskih radova, uključujući i betoniranje pod vodom, kao i za izradu standardnih betonskih elemenata.

Naši proizvodi poznati su u zemlji i inozemstvu.

Cementom ove tvornice izgrađeni su mnogi poznati objekti u našoj zemlji kao što su hidroelektrana Senj, hidroelektrana Rječina, podvožnjak u Rijeci i neboder »Vjesnika« u Zagrebu.

KAMEN

poduzeće za eksploataciju i proizvodnju prirodnog kamena — PAZIN

Tel.: 22-010, 22-103

Isporučuje kamene blokove BALE, SELINA, VINKURAN, KANFANAR, VALTURA i ostale vrste istarskog kamena. Izrađuje ploče od svih vrsta istarskog kamena.

Obrada i oblikovanje na najsuvremeniji način i prema zahtjevima naručitelja.

Naši se proizvodi traže u Italiji, Austriji, Njemačkoj i USA kao i u drugim zemljama.

Našim vrstama kamena opremljene su poznate građevine: Bečka opera, crkva sv. Stjepana u Beču, Parlament u Budimpešti i nekadašnja ljetna rezidencija austrijskih careva dvorac Schönbrunn. Od tog istog kamena izgrađeni su historijski spomenici svjetskog glasa: amfiteatar, Augustov hram i Slavoluk Sergijevaca u Puli.

Izvoz u inozemstvo ugovaramo direktno — bez posrednika.

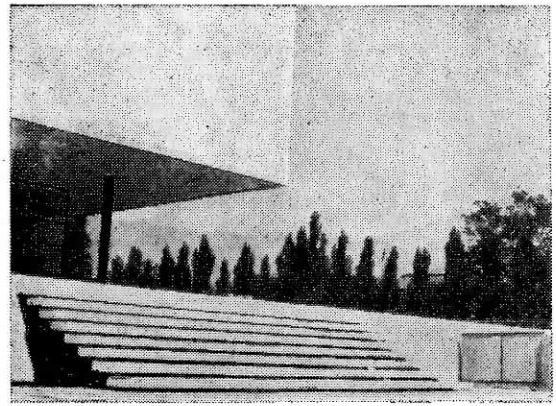

POLJOPRIVREDNO PREHRAMBENI KOMBINAT — P A Z I N

Telefon: 22-101

Bavi se vinogradarskom, voćarskom i stočarskom proizvodnjom;

Otkupljuje poljoprivredne proizvode i snabdijeva reprodukcionim materijalom individualne poljoprivredne proizvođače;

Proizvodi koncentrate svih vrsta stočne hrane;
Proizvodi vino, rakiju i druga alkoholna pića.

U kooperaciji s individualnim poljoprivrednim proizvođačima proizvodi:
— pilića, tovnu junad, sjemensku robu i žitarice.
Osnovna orijentacija poduzeća je proizvodnja mesa, stočne hrane i vina.

Tako proizvodi godišnje:

600.000 brojlera u vlastitim tovilištima na farmama u Sv. Petru u Šumi;

200.000 brojlera u kooperaciji;
2.000 tovne junadi u Lokama;

150.000 jednodnevnih purana u inkubatorskoj stanici u Lovrinu, od kojih 100.000 tovi na vlastitim tovilištima u Šuranima i Brijegu Vl. Gortan, a 50.000 prodaje drugim proizvođačima;

2.000 vagona stočne hrane;
200 vagona vina.

Pileće meso se uglavnom prodaje na području Istre, a purani u cijelom priobalnom području i u glavnim potrošačkim centrima Slovenije, Hrvatske i Srbije.

Na strano tržište prodaju se tovna goveda, utovljeni i jednodnevni purani, drvo, ugljen i drugi proizvodi

Od proizvedenih vina naročitom kvalitetom ističu se motovunski teran, pinot i malvazija.

TEMELJ

GRAĐEVINSKO PODUZEĆE BUZET

Tel.: 46

Telegram: Temelj Buzet

Predstavništvo u Rijeci tel. 25-729

Izvodi građevinske radove visokogradnje i niskogradnje, postavlja podove od monolitnog taraca, taraco pločica, keramičkih pločica, kao i ostale vrste podova. Također oblažemo zidove, fasade i kupaonice keramičkim pločicama i postavljamo mozaike. Radove izvodimo na području cijele SFR Jugoslavije.

PROIZVODIMO: Taraco pločice u svim veličinama i bojama prema želji kupaca

20 x 20 cm	40 x 40 cm
25 x 25 cm	10 x 20 cm
30 x 30 cm	

mramorna zrnca za taraciranje u raznim bojama i veličinama, pijesak i tucanik za građevinarstvo, kamenu prašinu i kamenu šljaku.

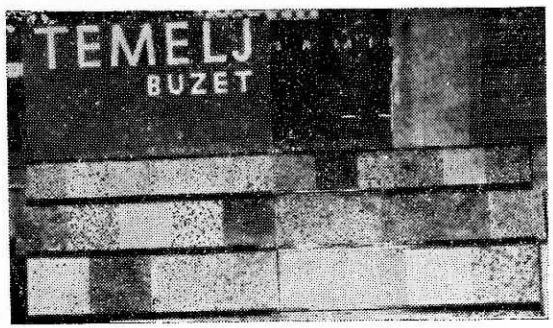

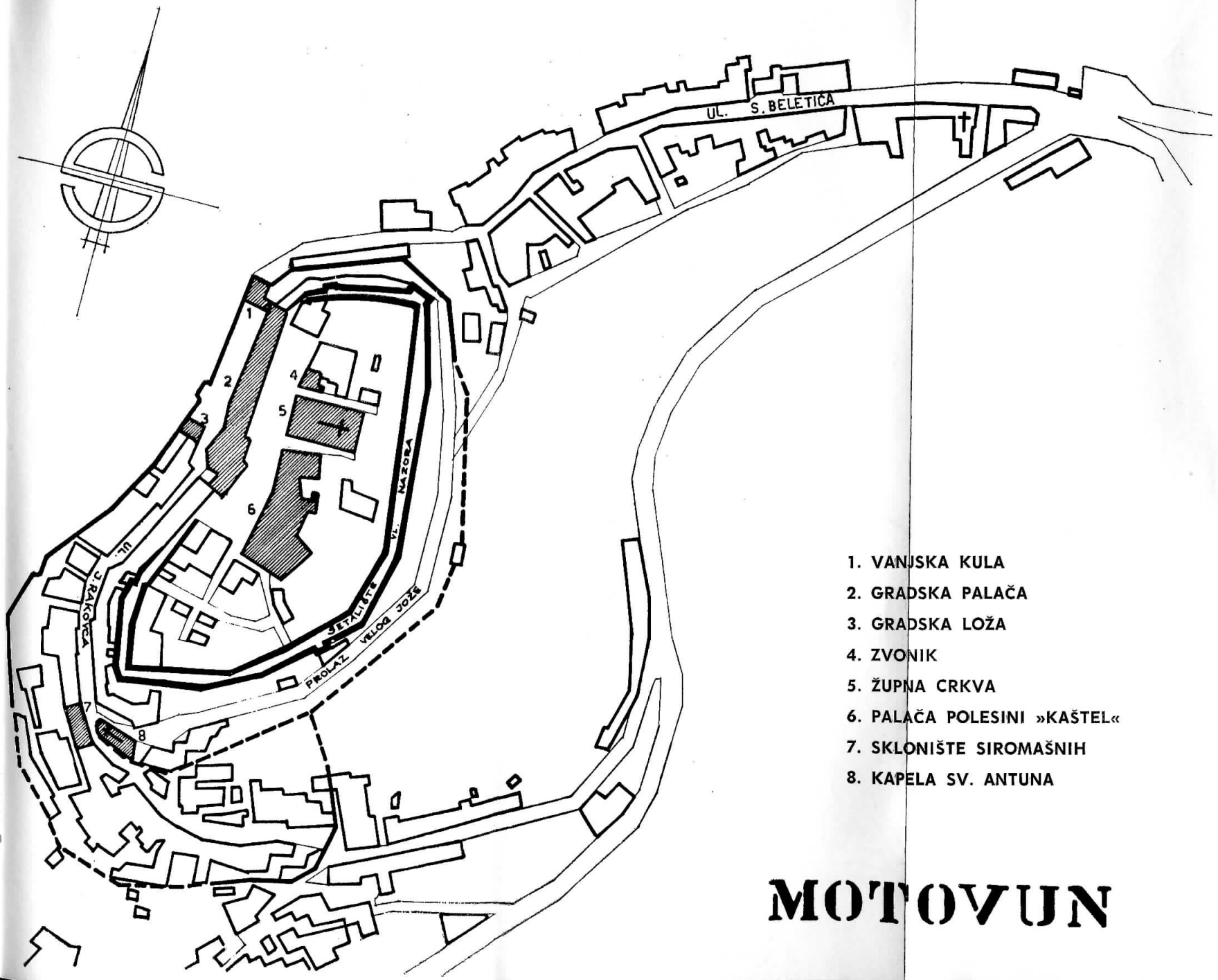

1. VANJSKA KULA
2. GRADSKA PALAČA
3. GRADSKA LOŽA
4. ZVONIK
5. ŽUPNA CRKVA
6. PALAČA POLESINI »KAŠTEL«
7. SKLONIŠTE SIROMAŠNIH
8. KAPELA SV. ANTUNA

MOTOVUN

I S T R A T U R I S T

poduzeće za hoteljerstvo i turizam

U M A G

Tel.: 21-10, 21-30

Raspolažemo kapacitetom od 2000 ležaja u objektima od A do C kategorije (hoteli, depandanse i bungalovi). Naš autokamp kapaciteta 2500 mjesta u Novigradu i Savudriji, smješten u prekrasnoj borovoj šumi uz samo more, sa sanitarnim i ostalim uređajima, pruža ugodne i nezaboravne trenutke.

Čuveni grand hotel »ADRIATIC« A-kategorije s 300 kreveta, smješten je u prekrasnom ambijentu poluotoka Punta s pogledom na morsku pučinu i stari grad Umag. Hotel raspolaže restoranima, noćnim barom, zimskim i ljetnim bazenima, casinom, aperitiv barom i salama za konferencije i skupove, te je otvoren preko cijele godine.

Ostali hoteli nalaze se u Umagu, Novigradu i Savudriji.

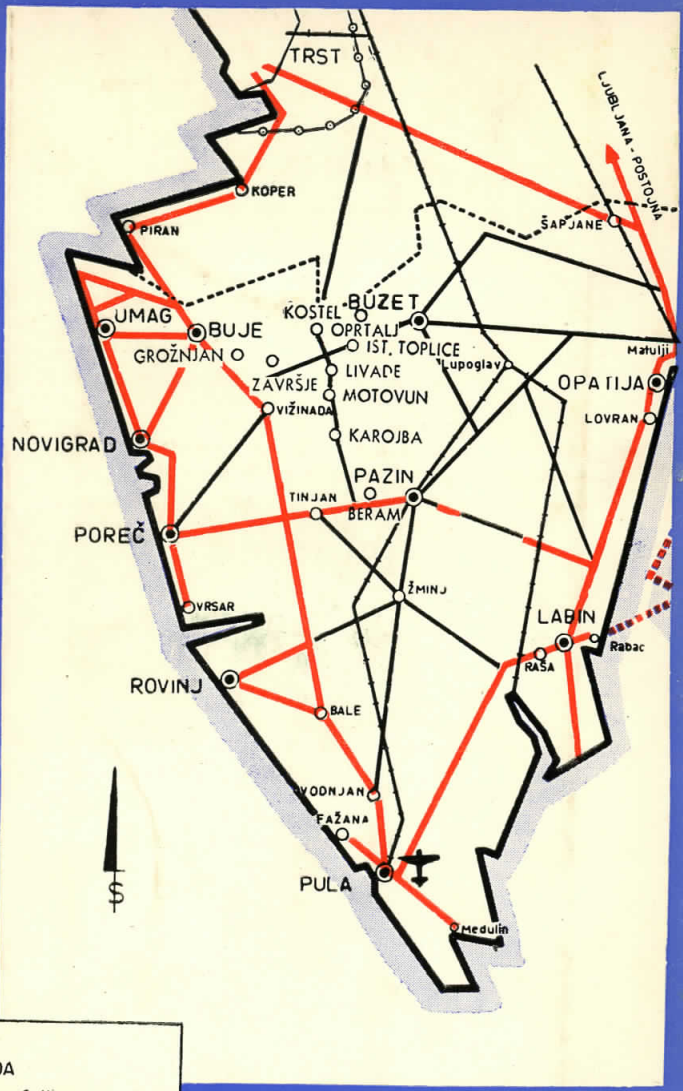

LEGENDA

- asfaltirane ceste
- makadam ceste
- željeznička pruga
- trajekt
- općinski centri
- granica regije
- državna granica

CIJENA: 6 ND